

Çok Güzel Atölye

KOLAYLAŞTIRICI
REHBERİ

Çok Güzel Atölye

KOLAYLAŞTIRICI REHBERİ

İçindekiler

Çok Güzel Atölye
Çocuk Güvenliği
Çocuk Katılımı
Örnek Etkinlikler
Gönüllü Anıları
Vaka Örnekleri

Emeği Geçenler

Berfin Karataş
Cem Demirayak
Ceren Suntekin
Ebru Ergün
Güneş İdil Altun
Gökçe Baltacı
Melike İşleyen
Naci Emre Boran
Nazlı Gürkaş
Seher Kaya
Zeynep Kılıç
Çocuk Güvenliği
Gönüllü Komitesi

Tarlabası Toplum Merkezi, öncelikli faydalanıcıları olan çocukların güçlenmelerine katkıda bulunmak için sosyal içerme, sanat ve birlikte üretme aracılığıyla hak temelli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar, çocukların güvenli bir ortamda barışçıl ve şiddetsiz iletişim yöntemleriyle haklarını öğrenmelerine odaklanmaktadır.

Çok Güzel Atölye*

Elinizdeki bu kitap, “Çok Güzel Atölye” sürecinin bize söylediklerini ve deneyimlerini yaygınlaştırma ve paylaşma niyetiyle hazırlandı. Çok Güzel Atölye, Tarlabası Toplum Merkezi’nin Suriyeli mülteci gruplarla (Kürt, Dom, Abdal, Türkmen) ilk karşılaşma anları, yaşanan zorluklar ve tüm bunların çıkarımı olarak **“Çocuk katılımı ve çocuk güvenliği araclarının hakim olduğu, her çocuğun biricikliğini ve ihtiyacını gözeten yeni bir kapsayıcı atölye mümkün mü?”** sorusunun cevabını bulmak için başladı.

2016 yılında Tarlabası Toplum Merkezi’ne gönüllü olmak için başvurduğumda, öngöremediğim ancak sadece hayalini kurabildiğim karşılaşmaların heyecanını yaşadığımı hatırlıyorum. Var olma ve bir arada olmaya dair inanç ve heyecanın üstünü kapatan şiddet halleri ise yüzüme ilk çarpan gerçeklik olmuştu. Herkesin çalışmak istemediği, gönüllülerin başlayıp yorularak bıraktıkları, Türkçe konuşmayan ve onları anlamayan yetişkinlere seslerini duyurmak için çeşitli haller, davranışlar ve eğilimler gösteren Suriye’den göçmüş, farklı yaşlarda ve hafızalarda Suriyeli çocuklar vardı.

Atölye başlangıçta, ilk karşılaşmamızda kurduğum tek bir Kürtçe cümle ile gözlerinin ııldadığını gördüğüm, tedirgin ve kendilerini güvensiz hisseden Dom çocukları için sokak şiddetinden uzak, güvenli bir ortamda zaman geçirmelerini sağlamayı, okula gidemeyen çocukların okula başlamalarını ve devam etmelerini desteklemeyi amaçlıyordu. Zamanla çocuklar tarafından “Çok Güzel Atölye” ismini alan atölyeye yine zamanla sosyal uyumu artırmak ve bir arada yaşam pratiklerini geliştirmek adına Türkiyeli çocuklar da dahil oldu.

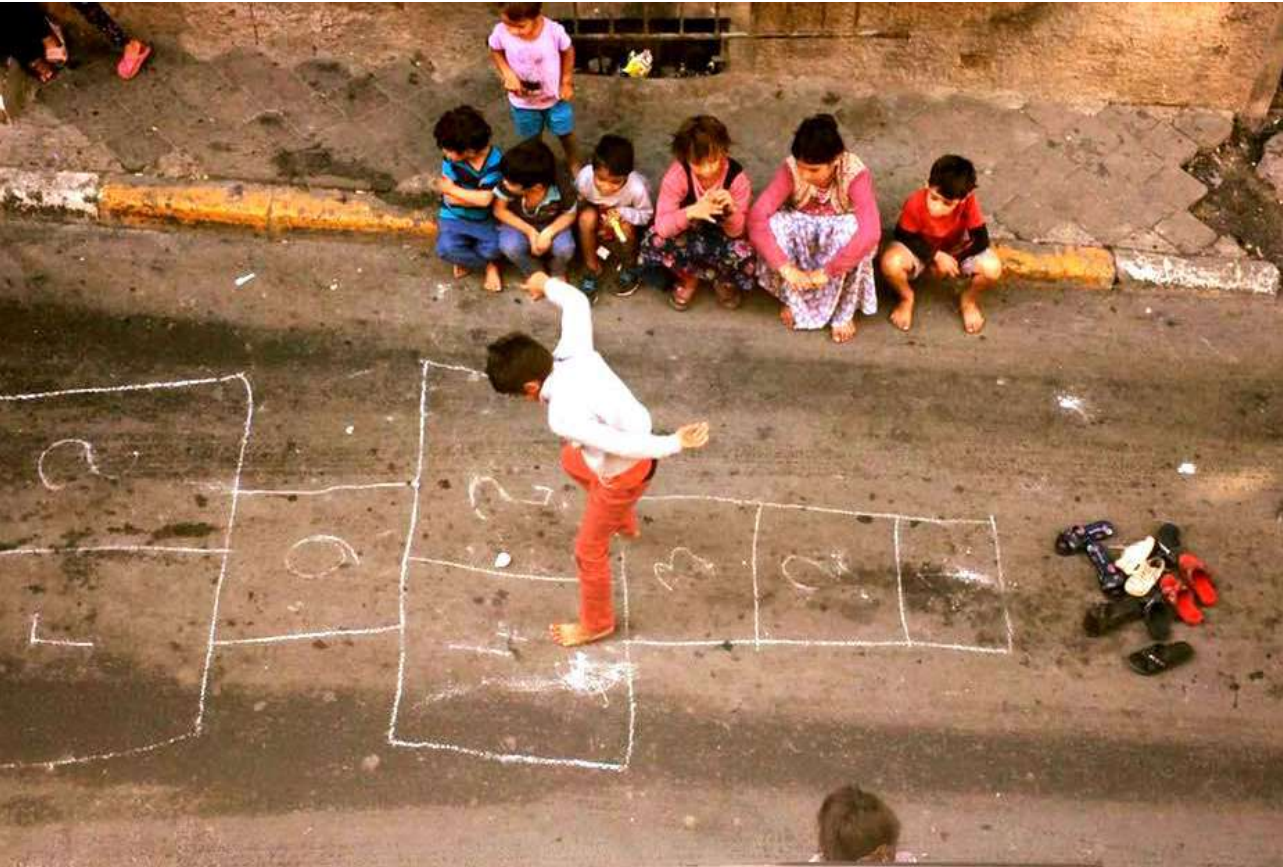
Çok Güzel Atölye yürütücüsü, Suriyeli mülteciler ile ilgili yapılan ihtiyaç analizi çalışmasının saha çalışmacısı, sonra ise merkezin genel koordinatörü olarak geçirdiğim tüm bu süreçte, sosyal dışlanma, eğitim kakkından mahrum bırakılma, anadilde eğitim ve yaşama hakkından mahrum bırakılma ve yapısal eşitsizliklerin çocukları ne denli etkilediklerine şahit oldum. Tüm bu sebeplerden negatif baş etme mekanizması yüksek

olan ayrımcılık, göç ve savaş travmasından etkilenen çocuklarla sokak şiddetinden uzak, güvenli bir ortamda zaman geçirmelerinin, Türkiyeli ve Suriyeli çocukların bir arada yaşamına ve barış ortamına ne denli katkı sağladığını tüm TTM ekibi olarak deneyimledik. Bu sebeple Çok Güzel Atölye, yapılandırılmış haliyle sosyal duygusal öğrenme, beden odaklı öğrenme, duygusal ve işitsel öğrenme araçlarını ve bildiklerini güncelledi, daha içermeci ve ihtiyaç odaklı olmayı tercih etti. Bu tercihimizi günümüzde de sürdürüyoruz.

Bu kitapçık vesilesiyle Tarlabası Toplum Merkezi'nin gönüllüleri başta olmak üzere tüm bileşenleri, kırılğan ve şiddete maruz bırakılmış çocuklarla çalışan ve çalışmaya niyet eden yetişkinlere, bu süreçte zorlanılan tüm vakaları, alanda çalışan insanlardan önerileri ve gönüllülerin deneyim paylaşımlarını bir araya getirdik. Daha adil, kapsayıcı ve güvenli bir aradalıkların tek bir yönetimi olmadığını farkında olarak, tüm bu içeriğin birlikte çalıştığınız çocuklarla yaptığınız uygulamalara ilham olması umuduyla...

*Gökçe Baltacı,
TTM Genel Koordinatörü

Çocuk Güvenliği*

“Çocuk güvenliği” kavramından ve temel ilkelerinden bahsetmeden önce kısaca “çocuk koruma”dan bahsetmek gerekiyor. Çocuk koruma, çocuğun her türlü istismardan, hak ihlali riskinden uzak tutulması ve bunlardan korunmasıdır.

Çocuk korumayı sağlayabilmek için dört ilke vardır:

- Çocuğu her türlü riskten uzak tutmak,
- Çocuğun yüksek yararını gözetmek,
- Her çocuğun biricik olduğunu bilmek,
- Çocuk katılımını destekleyebilecek mekanizmalar oluşturmak.

Çocuk katılımı ile çocuk koruma arasında paralel bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk katılımı, çocukların kendilerini koruma becerilerini arttırmakta ve güçlendirmektedir; katılım ile koruma arasındaki pozitif ilişki çocuğu destekleyen bir konumdur. Çocuk koruma, devletin sorumluluğunda olmakla birlikte bütün kurumlar çalışmalarında çocuk korumayı gözetmelidir.

TTM’de Çocuk Güvenliği: TTM çalışmalarında çocuk korumaya dair düzenlemeler yapmaya özen gösterir. Aynı zamanda çocuğa karşı ayrımcılığın engellenmesi, çocuğun yüksek yararı, gelişiminin desteklenmesi ve katılım hakkına erişmesinin önündeki engellerin kaldırılması konularında hassasiyetle çalışır. TTM’nin çocuk haklarına dair engellerle karşılaştığında gerekli yerlere bildirmek gibi bir görevi vardır; bu sebeple aracı, kolaylaştırıcı olarak tanımlamak TTM’nin varlığıyla ilişkilidir.

Çocuk güvenliği, kısaca bir kurumun çalışanlarının, operasyonlarının, programlarının çalıştığı çocuklara hiçbir zarar vermediğinden emin olması ve riskli bir durumda da harekete geçme sorumluluğudur. Burada tekrar çocuk korumanın tanımına dönülmesinin ve çocuk korumanın devletin sorumluluğuyken çocuk güvenliğinin kurumun sorumluluğu olduğu hatılanmalıdır. Çocuk güvenliği kurumun sadece bir yerde bulunmasıyla, varlığıyla sebep olduğu bir riskin ortadan kaldırılmasıyla veya en aza indirilmesiyle ilgilidir. Çocuk güvenliği kavramı kurumun kontrolü altındaki alana daire ve bu noktada kurumun sınırlarını, alanını iyi tespit ediyor olması gerekir.

**Hiçbir çocuğa
vurmuyacağım,
fiziksel ya da sözel
aşağılayıcı, alçaltıcı
ve istismar edici
hiçbir türlü
davranışta
bulunmuyacağım.**

TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ ÇOCUK
GÜVENLİĞİ POLİTİKA BELGESİ 2019,
DAVRANIŞ KURALLARI: ASLA!

Çocuk güvenliği kavramının orijinal karşılığı "safeguarding" diye geçmektedir ve oldukça yeni bir kavramdır. 90'larda bazı insani yardım kuruluşlarının çalışanlarıyla, programlarıyla birlikte çalıştıkları çocukları çeşitli risk ve istismarlarla karşı karşıya bırakmaları sonucunda bu kavram ortaya çıkmıştır. Çocuk güvenliği politikası bunları önlemek için geliştirilen birtakım düzenlemeleri içerir.

Çocuk güvenliğinde temel ilkelerden bahsedecek olursak; tüm çocuklar eşittir, farklı olsalar dahi tüm çocuklar biriciktir ve kendine özgü becerileri ve ihtiyaçları vardır. Bu bağlamda her çocuğun yaşına, gelişimsel özelliklerine bağlı olarak ihtiyaçları ve talepleri değişebilir. Kurumlar birlikte çalıştıkları çocukları korumakla yükümlüdürler ve bu zararın ne olabileceği konusunda yine biriciklik ve eşit haklar ilkeleri oldukça önemlidir. Katılım ve öncelikli yarar ilkeleri yine eşitlik ve biriciklik ilkeleri ile iç içe geçmiş durumdadır ve bu ilkeler birbirlerinin güvencesi olmaktadır. Kurumlar çocukları destekleme, güvenli ortamlar sağlama ve ortaklarından, bağışçılarından, hizmet alımı yaptığı yerlerin çocuğa bakış açısı gibi durumlardan sorumludur.

Kurum, çocuk koruma ve çocuk güvenliğine dair ilişki içinde olunanların da asgari düzeyde dahi olsa sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamakla ve çalışmak istenilen kurum bu sorumlulukları gözetmeyi reddediyorsa işbirliği yapacağı kurumla çalışmamakla yükümlüdür. Çocuk güvenliği sadece çocukları değil çalışanlarını, gönüllülerini, ortaklarını ve kurumun varlığını koruması için de önemlidir ve çocuk güvenliği politikalarına sahip olan kurumlar alanda çalışan diğer kurumlara iyi örnek, rol model olmaktadır.

Çocuk güvenliğine dair risk oluşturma potansiyeli olan başlıca üç alan vardır. Bunlar insanlar, uygulamalar ve programlardır.

İnsanlardan kaynaklı riskler: Çalışanların, gönüllülerin çocuklara karşı istismarı, ihmali, sınır ihlali doğrultusunda insanlar tarafından oluşturulan risklerdir. Çocuğun yüksek yararını gözetmeyen, güçlenmesini engelleyen, biricikliğini ve eşitliğini göz ardı eden tutumlar da riskler içerisinde yer alır.

Çocuğu, ailesini veya topluluğu tehlikeye sokabilecek hikaye veya görüntü yayınlamayacağım.

TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ ÇOCUK GÜVENLİĞİ POLİTİKA BELGESİ 2019, DAVRANIŞ KURALLARI: ASLA!

Çocukların kişisel, ailevi ya da bağlı oldukları topluluk dolayısıyla sahip oldukları değerlerine ve farklılıklarına, ne olursa olsun hepsine saygılı ve eşdeğerli davranacağım.

TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ ÇOCUK GÜVENLİĞİ POLİTİKA BELGESİ 2019, DAVRANIŞ KURALLARI: HER ZAMAN!

Uygulama kaynaklı riskler: Çocukların kayıtlarını almak, kişisel verilerin saklanması, sosyal medyada görüntülerinin kullanılması, işe alım süreçleri, lojistik malzeme alım süreçleri gibi risk oluşturabilecek noktalardır. Örneğin bir kuruma oyun hamuru alındıysa ve hamur çocuk için sağlıklı olmayan bir madde içeriyorsa bu uygulama kaynaklı bir risktir. Kuruma yeni gelen çalışana, gönüllüye çocuk güvenliğini olması gereken düzeyde vurgulamamak, güvenli olmayan merdivenler, pencereler gibi alanlar konusunda gerekli önlemleri almamak, bu riskler içerisinde yer alır.

Programlardan kaynaklı riskler: Genel amaca yönelik sürekli olan atölyelerden ve vaka yönetimi gibi etkinliklerden kaynaklanabilir. Örneğin kadınlar için oluşturulan bir atölyede çocuklar için oyun grubu açılmadıysa çocuğun evde refakatsiz bir şekilde kalmasına sebep olunuyor olabilir; o yüzden bu atölyeyi destekleyici olarak çocuklar için oyun grubu da açmak gerekmektedir. Yine yapılan programlarda çocuğun içinde bulunduğu kültürel değerleri gözetmemekten kaynaklı çocuğun ayrımcılığa uğraması programlardan kaynaklı risklere verilebilecek örneklerden biridir.

Risklerin ortaya çıkmasını önlemek adına neler yapılabileceğine bakmak gerekirse, öncelikle çocuklarla yapılan çalışmanın nerede, ne zaman ve nasıl gerçekleştiğine, nasıl riskler barındırdığına dikkat etmek, bu konuda sürekli olarak aktif olarak düşünmek gerekmektedir.

Bunu tamamen ortadan kaldırmak elbette mümkün değildir ancak riski olabildiğince aza indirmek gerekir. Bu bağlamda çocuk güvenliği ile ilgili politika ve prosedürler oluşturmak, yine bunun bir parçası olarak çocuk odak kişisi belirlemek ve bütün bunların, çocuklar, çalışanlar ve topluluk tarafından bilindiğinden emin olmak gerekmektedir. Yine burada çocuklardan geri bildirim almak, önerilerini dinlemek önemlidir; çünkü çocukların ihtiyaçlarını en iyi çocuklar bilir. Örneğin oluşturulacak olan şikâyet mekanizmasının nasıl kurgulanması gerektiğine dair çocuklarla konuşarak hareket etmek, yöntemi ona göre belirlemek hem çocuk katılımını sağlamak hem de çocuğun güvenliği için ihtiyacının ne olduğunu öğrenmek adına önemlidir.

Çocuk güvenliği konusunda kontrol işlevi olan bazı standartlar bulunmaktadır. Bu dört standart şunlardır: Politika, insanlar, prosedürler ve hesap verilebilirlik.

Politika belgesi bir kurumun çocuklara dair oluşturabileceği riskleri önlemeye ne kadar bağlı olduğunu, kendini ne kadar adanmış olduğunu gösterir. Aynı zamanda uygulanacak prosedürlere zemin oluşturur. Ulusal ve uluslararası belgelere dayanır ve katılımcı yöntemlerle hazırlanması önemlidir. Belgeleri hazırlayan bir ana ekip olsa da, faydalanıcıların, gönüllülerin ve çalışanların mümkün olduğunca bu sürece dahil edilmesi gerekir. Ayrıca çocuk dostu versiyonunu, gerekiyorsa farklı dillere çevrilmiş halini yayıyor olmak önemlidir. Politika belgelerinin hazırlanmasından ve uygulanmasından sorumlu kişiler kurumun da sorumlusu olan kişilerdir.

İnsanlar için oluşturulan standart, herkesin çocuk güvenliği politikasını bildiğinden, anladığından, benimsediğinden ve bu konudaki sorumluluğunun farkında olmasından emin olma halidir. Çocuk güvenliğine dair davranış kurallarının oluşturulması, prosedürlerin paylaşılması, odak kişinin belirlenmiş ve herkes tarafından biliniyor olması bu kısımda yer alır.

Prosedürler de çocuk güvenliği politikasının hayata geçmesini sağlayan düzenlemelerdir. Örneğin risk analizi, şikâyet mekanizması, işe alım süreçlerinin düzenlenmesi gibi durumların çocuk güvenliği kapsamında netleşmesini sağlayacak uygulamalardır.

Hesap verilebilirlik, çocuk güvenliği politika belgelerinin yaşayan belgeler olmasından kaynaklı ortaya çıkan standarttır. Belgelerin sürekli olarak izlenmesi, gözden geçirilmesi, pratikteki karşılığının takibi ve yeni ihtiyaçlara göre düzenlenmesi gerekir. Bu süreçte geri bildirim mekanizmaları, katılımcı süreçleri ve şeffaflık olması gereken noktalardan birkaçıdır.

**Çocukların “hayır”
diyebilmelerine
olanak sağlayacağım,
görüşlerini dikkate
alacağım ve geri
bildirimde
bulunacağım.**

TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ ÇOCUK
GÜVENLİĞİ POLİTİKA BELGESİ 2019,
DAVRANIŞ KURALLARI: HER ZAMAN!

*Bu metin, Ebru Ergün'ün TTM Çocuk Güvenliği video sunumu referans alınarak hazırlanmıştır.

Çocuk Katılımı*

TTM'DE ÇOCUK KATILIMINA REHBERLİK EDEN İLKELER

1. Şeffaf ve Bilgilendirici

Çocukların görüşlerinin alınacağı konu, katılımın amacı ve etkileri, katılım sürecindeki aşamalar ve çocukların hakları konusunda her bir çocuğun ihtiyaçlarına, yaşlarına ve başka özelliklerine duyarlı, erişilebilir ve eksiksiz bir şekilde bilginin sunulmasıdır.

2. Gönüllü

Çocukların sürece dahil etmek için zorlanmaması, gönüllülük esası ile onaylarının alınması ile başlatılarak yürütülmesi, istedikleri bir aşamada süreçten ayrılacakları bilgisinin verilmesidir. Çocukların gönüllü katılımları önünde bazı engeller varsa, bunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Çocuk katılımı, çocukların kendilerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyecek her türlü süreçte alınan kararlarda söz sahibi olması demektir. Katılım, çocuğun kendisini etkileyecek kararlara dâhil olması için güçlendirilmesini ve potansiyelinin artırılmasını teşvik eden bir süreçtir. Katılım ayrıca kendini ve düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü ve temel sivil hakları içerir.

Çocuk katılımını, çocuğun giyeceği kıyafete karar vermesi gibi kendine dair bir noktadan başlayıp gideceği okuldan politik durumlara kadar uzanan bir yelpazede görmek gerekir. Çocuk katılımı, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde var olan bir hak ve de hayata geçmesi için çeşitli araçların ve alanın gerekli olduğu bir süreçtir.

Çocuk katılımı, 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin en temel ilkelerinden biridir ve aslında bu anlamıyla oldukça yenidir. Çünkü 1989'dan önceki sözleşmeler her ne kadar çocuğu birey olarak görse de bu anlamda bir tanımlamadan yoksundur ve çocukların kararlara katılımının gerekliliğinin altı çizilmemiştir. 1989'da eklenen bu madde çocuğun bütüncül olarak haklarının korunmasında ve sürdürülebilir olmasında önem teşkil etmektedir.

Katılım yetişkinler için de en temel haklardan birisidir. Yetişkinlerin katılım hakkını gerçekleştirme hali ve alanı oldukça tartışmaya açıkken, söz konusu çocuklar olduğunda katılım hakkı en fazla ve en çabuk ihlal edilen hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun oluşmasındaki en büyük etkenlerden biri, yetişkinlerin çocukların kendi yaşamlarına dair karar alma kapasitelerinin yetersiz olduğunu düşünmesidir. Aslında açıkça konuşulduğunda çocukların bunun tam tersini ifade ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla burada önemli olan nokta yetişkinlerin algısını dönüştürebilmektir.

Çocukların katılım hakkının farkında olmak kadar bu hakka erişimlerini sağlayabilmek adına kullanılacak metodolojinin de çocuğun üstün yararını gözetmesi ve ihtiyaçlarına/taleplerine

cevap vermesi oldukça önemlidir. Birleşmiş Milletlere bağlı olan Çocuk Hakları Komitesi ve Sözleşme, bizlere katılımın nasıl gerçekleşeceğine dair yöntem ve çerçeve sunmaktadır. Bu noktada kılavuzu temel almak önemli olsa da, ilişki içinde olan çocukların özelliklerine ve taleplerine göre yöntemi ve çerçeveyi şekillendiriyor olmak gereklidir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuğun olgunluk düzeyine göre katılımları gerçekleşir ve alan açılır ifadesi geçmektedir. Fakat buradaki yorumdan anlaşılan, aslında olgunluk hikayesinin çocuğun olgunluğuyla ilgili değil çocuğun olgunluğuna bağlı olarak yetişkinin onu anlaması ve ihtiyaç duyduğu alanları, araçları sağlamasıdır. Bunun oldukça kritik bir nokta olduğunu düşünüyoruz çünkü özellikle küçük yaşta çocuklar söz konusu olduğunda yetişkinler kendi algılarıyla katılım sürecine oldukça fazla engel koyabiliyor.

Tam da böyle bir yerden kullanılan araçları çocuk dostu hale getirmek, ortamları çocukların kendilerini güvende hissettikleri, rahat ifade ettikleri mekanizmalar ile desteklemek, 'olgunluk düzeyi' fark etmeksizin bütün çocukların katılımını sağlamak için bize yol gösterecektir. Böylece çocuk katılımı "x" yaştan sonraki çocuklar için mümkündür gibi bir algı ortadan kalkmaktadır. Çocuklar doğdukları andan itibaren kendi ihtiyaçlarını ifade edebilmektedir.

TTM'DE ÇOCUK KATILIMINA REHBERLİK EDEN İLKELER

3. Saygılı

Çocukların görüşlerine, sürece katkılarına saygı gösterilmesi ve gelen görüşlere gereken ağırlığı verilmesidir. Görüşün iletiildiği kişiler ve kurumlar, görüş geliştiren çocuklarla olan iletişimlerine ilişkin ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve yaklaşıma sahip olmak için çaba göstermelidir.

4. İlgili

Çocukların yaşamları ile ilgili olan, çocukların kendi bilgi, beceri ve donanımlarını kullanmalarına olanak sağlayan konularda görüşlerini ifade etmesi ve çocukların gündemlerinde olan ve vurgulamak istedikleri konulara alan açılmasıdır.

5. Çocuk Dostu

Çocuklar yaş ve özelliklerine göre farklı kapasitelere sahiptirler. Tüm katılım sürecinin planlanması (ortam, süre, çalışma yöntemleri vb.) çocukların çeşitliliği gözönüne alınarak gelişen kapasitelerine uygun şekilde farklı düzeylerde yapılmalıdır. Katılımı çocukların keyif aldığı ve eğlendiği bir süreç haline getirmek önemlidir.

6. Kapsayıcı

Katılım sürecine dahil olmadan başlayarak, tüm süreçte çocuklar arasında ayırım gözetilmemesi, tüm çocuklar için eşit katılım olanaklarının sağlanması ve olanakları bakımından kısıtları olan grupları içerecek şekilde kurgulanmasıdır. Çeşitliliği sağlayarak kapsayıcı bir şekilde sürecin kurgulandığı durumlarda, birbirleri ile daha önce iletişimi ve teması az olan gruplar arasında oluşabilecek olası ayrımcı davranışların önlenmesi için çaba gösterilmelidir.

Burada yetişkinlerin zihinlerine, çocukların kendileri hakkında fikirleri olduğunu ve buna göre hareket ediyor oldukları fikrinin yerleşmesi, çocuk katılımının önündeki engelleri aşacak olan önemli bir adımdır.

Bütün hakların hayata geçirilmesi için bir süreç gerekmektedir; fakat katılım için sürecin gelişimi özellikle önemlidir. Her an katılımı önemsiyor olmak ve her türlü yetişkin çocuk ilişkisinde bunun gözetilmesi, alanın açılması katılımın bütüncül olarak ortaya çıkabilmesi temeldir.

Bir yetişkinin daha özel ilişkide olduğu bir çocukla (ebeveyn, öğretmen ya da Tarlabası Toplum Merkezi'nde olduğu gibi bir grup çocukla çalışmalar yapan gönüllü, sivil alan çalışanı) iletişimde, çocuğun varlığına saygı göstermesi ve o varlığın ortaya çıkabilmesi için çocuğu desteklemesi çok önemlidir.

Bu yüzden katılımın bir hedef değil de yolda ortaya çıkan bir şey olduğunun farkında olmak gerekir. Sözleşmeye göre; çocuk katılıma dair dokuz temel ilke bulunmaktadır.

Çocuk katılımını sağlamak için rehberlik eden ilkeler:

- 1 Şeffaf ve bilgilendirici
- 2 Gönüllü
- 3 Saygılı
- 4 İlgili
- 5 Çocuk dostu
- 6 Kapsayıcı
- 7 Eğitim ile desteklenmiş
- 8 Güvenli ve risklere karşı duyarlı
- 9 Hesap verilebilir olmaktır.

Bu dokuz ilkeyi daima canlı tuttuğumuzda katılım perspektifinin aktif olması sağlanır.

Yazının başlangıcında da bahsedilen ve çocuk katılımını sağlamak yolunda engel oluşturan yetişkin algısını besleyen önemli etkenlerden biri yetişkinin çocuğa yönelik korumacı bakış açısıdır. Yetişkinlerin birinci sorumluluğu çocukları korumak olmakla birlikte çocukların katılımlarını gözetmektir. Yetişkinler tarafından tasarlanan bir dünyaya yetişkinlerin kuralları ve düşünceleri şekil vermektedir; dolayısıyla çocuklar için bu dünyaya uyum sağlamak zorlayıcı olabilmektedir. Çocuk hakları açısından bakıldığında bu durum hakları bölen, bütüncül olarak

9. Hesap Verebilir

Çocukların görüşlerinin alındığı durumlarda, alınan görüşlerin nasıl kullanıldığı, kullanılacağı, ne kadarının kullanılacağı gibi konularda çocuklara geribildirim verilmesi gerekliliği ve hatta mümkünse görüşlerin analiz edilmesi, kullanılması ve diğer takip süreçlerinde de çocukların dahil olabilesidir. Katılım sürecinin sonunda çocuklarla birlikte tüm tarafların değerlendirme yapması önemlidir.

Tarlabaşı Toplum Merkezi Çocuk Katılımı'nın Neresinde Duruyor?

Tarlabaşı Toplum Merkezi de çocuk katılımına verdiği önemi, dezavantajlı kılınan bir mekân olan Tarlabaşı'nda yaşayan çocukların güçlendirilmesi, kendi varlıklarının ve potansiyellerinin farkında olması üzerinden kuruyor. Tarlabaşı'nda yaşayan çocukların hak ihlaline, ihmale, istismara daha açık bir konumda olduğu görülüyor ve burada yapılan çalışmalarla çocukların hayata karşı güçlenmelerine destek olmaya çalışılıyor. Aynı zamanda Tarlabaşı Toplum Merkezi'nin hak temelli çalışan bir sivil toplum örgütü olmasından kaynaklı çocuk haklarını odağına alan faaliyetlerinin çocuk katılımını gözetmeden yapılabilmesi mümkün değildir. Tıpkı ayrımcılığa imkân vermemek, korumalarını sağlamak ve öncelikli yararlarını gözetmek gibi temel ilkeleri esas alması gerektiği gibi.

Tarlabaşı Toplum Merkezi çocuk katılımını sağlayabilmek adına öncelikle çocuklarla ilişki içerisinde olan yetişkinlerin yani gönüllülerin ve çalışanların çocuk algısını dönüştürmeyi desteklemeye yönelik çalışmalar yapıyor. Merkez çatısı altında yer alan herkes çocukların güçsüz olmadığını, kendi hayatlarının öznesi ve dönüştürücüsü olduğunu bilmek ve buna göre davranmak dolayısıyla katılımlarına alan açmak ile yükümlüdür. Çocuklara ifade alanı açabilmek ve bunu yapmaya çalışırken kullanılacak araçları seçmek, merkezin on yılı aşmış birikimiyle ve deneyimiyle şekilleniyor. Bunu yaparken çocuklara sık sık çalışmalara dair düşündüklerini, hissettiklerini aktarabilecekleri alanlar açıp geri bildirim almak ve bu bildirimleri alırken çocuk dostu araçlar kullanmak merkez faaliyetlerinin odağındadır.

TTM bütün bunları yaparken aynı zamanda çocukların güvenliğini de sağlamak adına çalışmalar yapıyor. Çocuk güvenliği öncelikle merkezin içindeki çocukların bulunduğu tüm alanların çocuk dostu hale gelmesiyle de ilgilidir. Çocuk dostu mekanları çocukların taleplerine ve ihtiyaçlarına göre şekillendirmek, çocuk katılımı perspektifinden çalışmalar yapıldığının önemli bir göstergesidir.

*Bu metin, Zeynep Kılıç'ın TTM Çocuk Katılımı video sunumu referans alınarak hazırlanmıştır.

WATER

Örnek Etkinlikler*

SU DAMLACIKLARI

ZAMAN 60 dakika
UYGUN YAŞ 7-13
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/4
GRUP BÜYÜKLÜĞÜ 3 veya 4 çocuk

AMAÇ

Gündelik yaşamda doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda farkındalık geliştirmek, suyun ve genel olarak çevrenin korunmasının yollarını tartışmak, su tasarrufuna yönelik kişisel girişimcileri fark edebilmek

MATERYAL

Su dolu şişeler, kova, büyük bir kağıt, kağıtlar, kalemler, önceden hazırlanmış sorular

ANAHTAR KELİME

Çevre, insan hakları

KAYNAK

Pusulacık, s.186, "Su Damlacıkları"

1. Çocuklarla su hakkında konuşmaya başlayarak, suyaneden ihtiyaç duyduğumuz, doğal dengedeki yeri ve önemi üzerine konuşulabilir. Sonrasında suyu ne zaman kullandığımızı tartışarak tüketim şekillerimiz büyük kağıda not edilebilir.
2. Su dolu pet şişeler, birer kağıt ve kalem gruba eşit şekilde paylaştırılır. Grubun ortasına boş bir kova bırakılır. Önceden belirlenen su tüketimine dair sorular gruba yöneltilir. (Örneğin "elimi yıkarken ne kadar su kullanıyorum?")
3. Herkesten sorulara verdikleri cevaplar kadar suyu kovaya dökmesi istenilir. Gruptaki herkesin şişesindeki su bitene kadar sorular devam etmelidir.
4. Herkesin şişesindeki su bitince gruba suyun tüketilmesine dair konuşulan konular açıklanmalıdır. Bununla birlikte suyun tüketilmesine ve tükenmesine dair neler yapabileceğimiz tartışılmalıdır.
5. Sonrasında kağıtlara bu tüketimi azaltmak adına neler yapabileceğimizi yazabilir, çizebiliriz. Burada dileyen katılımcılar oyun hamuru da kullanabilir.
6. Tüketimin azaltılabileceği ve israfın önlenilebileceğini düşündüğümüz çalışmalarımız merkezde sergilenebilir.

UNUTMAMALI

Atölye içerisinde deneyimsel öğrenmenin yeri önemlidir.

İNEK DIŞKISI

Kolaylaştırıcılar dışkı yolunu organize edenler ve yolun sonunda buluşulacak olan gönüllüler olarak ayrılırlar. Oyun içerisinde sınıfın bir ucunda buluşacağımız nokta belirlenir. Bu noktaya giden yol üzerinde bazı yerler inek dışkılarıyla doludur. Bu dışkıları basmadan geçebileceğimiz tek bir doğru güzergâh vardır. Bu güzergâh yerde çizili olmadığı için kolaylaştırıcılardan biri bu yolu daha önce belirlemelidir. Bunun haritası da eğlenceli bir şekilde çizilerek grubun ulaşacağı kişide bulunabilir. Güzergahın oluşturulmasında neden bir kolaylaştırıcının özne olduğu çocuğa açıklanmalıdır. Mekân koşulları ve süreyi daha iyi ayarlayabilmek sebeplerden olabilir. Çocuklar, oyun boyunca güzergahı bulmak için birlikte çalışmalıdırlar.

1. Öncelikle atölye sınıfındaki kare yer döşemeleri, bizim güzergahımızın harita koordinatları gibi düşünülerek bir başlangıç karesi seçilir. Oyun boyunca tüm çocuklar bu kareden başlayacaktır. Ek olarak bir varış karesi de seçilmelidir. Bu nokta kolaylaştırıcıya ulaşacağımız nokta olarak düşünülmelidir.
2. Bu kareleri birleştiren bir rota oluşturulur. Bu rota bir kare ileri, bir kare sağa, bir kare geri bir kare sola gibi seçenekleri olan bir rota olacaktır. İstenirse çapraz karelere gidilebilir ya da geri hamleler alınabilir. Bu rotayı oyun boyunca kolaylaştırıcılardan biri veya hepsi bilmelidir. Ek olarak bir kâğıda not edilerek varış noktasındaki kişide bulunabilir.
3. Çocuklar sırayla başlangıç noktasından başlayarak adım adım karelerde ilerler ve rotayı bilen kolaylaştırıcılar her adımda çocuğun doğru adım atıp atmadığını kontrol eder. Çocuk rotaya dahil olmayan bir kareye basarsa güzergahın dışına çıkmış olur ve sıra bir sonraki çocuğa geçer.
4. Çocuklardan biri doğru rotayı bulduğunda kolaylaştırıcıya ulaşmış olur ve oyun biter.
5. Sirasını bekleyen çocukların oynayan çocuğu destekleyecek şekilde sözlü tarifi yapılabilir ancak güzergahın içerisinde fiziksel olarak sadece bir çocuğun olması gerekmektedir.

ZAMAN 30 dakika

UYGUN YAŞ 8-12

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 3/8

AMAÇ

Grubun birlikte oyun oynamasını sağlamak ve grubun fiziksel hareket etme ihtiyaçlarını karşılayabilmek.

MATERYAL

Heyecan, oluşturulan güzergahın haritası

ANAHTAR KELİME

Orta derecede hareketli, açılış/kapanış için uygun değil.

KAYNAK

IFM-SEI Inclusion Workshop, s. 6, Cow Shit Game

UNUTMAMALI

Oyunun süresi bir atölye boyunca olduğu için güzergahı belirleyen kolaylaştırıcı olabiliyor. Süreye dair daha geniş bir zaman varsa çocuklar kendileri yeni güzergahlar oluşturabilir. Kolaylaştırıcının çocuktan güzergâh bilgisini alması önerilir.

SEKİZ DEFA

ZAMAN 10 dakika
UYGUN YAŞ +7
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/4

AMAÇ

Atölye başlangıcında grubun ısınmasını sağlamak ve fiziksel hareket gerektiren etkinliklere bedeni hazırlamak.

ANAHTAR KELİME

Isınma egzersizi

1. Çocuklar ve gönüllüler çember oluşturur.
2. Bir kolaylaştırıcı ortaya geçer ve herkes kolaylaştırıcı ile birlikte seri bir şekilde önce sekiz kere sağ elini silkeler, sonra sekiz kere sol elini silkeler. Sonrasında aynı sayıda önce sağ ayağını, sonra sol ayağını silkeler. Her sayı bitiminde çemberdekiler çembere arkasını dönüp olduğu yerde zıplarken istediği bir hareketi yapar ve tekrar çembere döner.
3. Bu hareketler 1 sayısına gelene kadar birer birer azalarak tekrar edilir.

UNUTMAMALI

Fiziksel olarak aktif olmayı gerektiren etkinliklerden önce oynanması önerilir.

TAKVİM OLUŞTURMA

ZAMAN 45 dakika
UYGUN YAŞ 7-12
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/2

AMAÇ

Grup Dinamiği

MATERYAL

Pastel Boya, Kağıt, İp

ANAHTAR KELİME

Ortak Çalışma, açılış/kapanış için uygun değil.

KAYNAK

Pusulacık, s. 63,
İnsan Hakları Takvimi

UNUTMAMALI

Çocuklara kendilerini ifade edebileceği alanın açılması sağlanmalıdır.

Bir takvim planlamasını hep birlikte yapıyor olmak aynı zamanda alışılan günler dışına çıkabileceğimizi deneyimlemek atölyenin içerisinde açıklanmalıdır. Oyun, Çok Güzel Atölye içerisinde on iki çocuk ile oynanmış ve bu deneyim üzerinden aktarılmıştır.

1. Öncelikle sınıf içinde rastgele dört grup oluşturulur. Daha önceden hazırlanan ve mevsimlerin yazılı olduğu kağıtlar gruplara sunulur, her bir grubun katılımcıları ile ortak karar vererek grup için ortak bir mevsim kâğıdı seçilir, her grubun mevsim kağıtları farklı olur.. Her bir mevsim için mevsimin ilgili ayları yine grup içerisinde birbirlerini gözeterek ve ortak karar alarak seçerler.
2. Kağıtlar ve pastel boyalar dağıtılarak çocuklara pastel boya kazıma tekniği anlatılır. Eş zamanlı olarak yapılan takvimde yer alacak özel günlerin çocuk tarafından belirleneceği açıklanır. Bu günler örneğin sıcak çorba günü, kartopu oynama günü, renkli giyinme günü, kırmızı burun günü gibi günler olabilir.
3. Hazırlanan aylar atölyedeki herkesin desteğiyle kronolojik olarak ip aracılığıyla birleştirilir ve çalışma yapılan alanın görünür bir yerine çocuklarla birlikte asılabilir.

İSİM VE JEST

1. Grup çember olur ve kolaylaştırıcı kendi adını ve hareketini yaparak oyunu başlatır.
2. Sonrasında çemberdeki herkes ismini söyleyip kendisine özgü hareketini yapar.
3. Oyun bir kez daha sadece hareketler yapılarak tekrarlanır.
4. Oyunun sonunda artık sadece katılımcılardan rastgele kişilerin bir adım öne gelmesi beklenir. Grup, adım atan kişinin ismini söylemeli ve hareketini tekrarlamalıdır.

UNUTMAMALI

Atölye öncesinde grubun birbiriyle tanışmasını ve sürecin kolaylaştırıcı olması için oynanabilir.

ZAMAN 15 dakika

UYGUN YAŞ +7

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/3

AMAÇ

Katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmesi

ANAHTAR KELİME

Isınma egzersizi, açılış için uygun, tanışma oyunu

KAYNAK

TTM Gönüllüleri

İSTEDİĞİN KADAR ORİGAMI

Grup daire şeklinde oturabilir. Öncesinde oyunun içeriğine dair bilgi verilmemelidir.

1. Rengarenk origami kağıtları çocuklara sunulur ve istedikleri kadar alması istenilir.
2. Öncelikli olarak herkesin aldığı kağıt sayısı kadar kendisine dair bir şeyler söylemesi beklenir. (Örneğin kedileri severim, 10 yaşındayım.) Atölyenin bu adımı tanışma oyunu olarak düşünülebilir.
3. Sonrasında aldıkları kağıtlarla origami yapılacağı konuşulmalıdır. Bir kolaylaştırıcı origami sanatını anlatabilir, diğer katılımcılarla içeriğe dair fikir paylaşabilir. Sonrasında grubun origami deneyimi üzerinden birkaç örnek gösterilmelidir.
4. Atölyede farklı origami sanatı modelleri uygulanabilir.

UNUTMAMALI

Atölyede kullanılan materyal değiştirilebilir. Buna bağlı olarak sadece tanışma oyunu da oynanabilir. TTM'de origami örneklerini bulabileceğiniz "Zoorigami" kitabına ulaşabilirsiniz.

ZAMAN 45 dakika

UYGUN YAŞ +7

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/3

AMAÇ

Her bir katılımcının kendisi hakkındaki şeyleri grupta paylaşması ve tanışması. Aynı zamanda motor becerilerini geliştirmesini desteklemek.

MATERYAL

Rengarenk Origami Kağıtları

ANAHTAR KELİME

Başlangıç oyunu olmakla birlikte atölyeye dönüştürülebilir, tanışma egzersizi.

KAYNAK

Kolaylaştırıcılar için "Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı", s. 61 İstedğin Kadar Al

BALONU DÜŞÜRME

ZAMAN 15 dakika
UYGUN YAŞ +7
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 3/8

AMAÇ

Grubun dinamiğini canlandırmak ve grubun bilincini uyandırmak

MATERYAL

Katılımcı sayısı kadar şişirilmiş balon, eğlenceli ruh hali

ANAHTAR KELİME

Atölye başlangıç, hareketli

KAYNAK

Kolaylaştırıcılar için "Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı", s. 191

Oyuna başlanılmadan önce içeriğe dair bilgi verilmelidir. Katılımcıların fiziksel olarak diğer katılımcılara yakın olabileceğine bu yüzden oyun süresince temasa açık olunabileceğine dair konuşulmalıdır.

1. Katılımcı sayısına eş balon şişirilir.
2. Önce biri sonra diğerleri olmak üzere balonlar birer birer oyuna dahil edilir.
3. Oyunda herkes birlikte hareket ederek balonların hiç yere değmeden havada kalmasını sağlamalıdır. Katılımcılar oyunu voleybol oynuyormuş gibi düşünebilir.

UNUTMAMALI

Balonlar belli aralıklarla teker teker dahil edilmelidir bu sayede oyunun ve grubun dinamiğinin yüksek olmasına ortam oluşturulabilir.

MEYVE SEPETİ

ZAMAN 20 dakika
UYGUN YAŞ +7
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/4

AMAÇ

Eğlenmek

ANAHTAR KELİME

Isınma egzersizi, orta düzeyde hareketli

UNUTMAMALI

Ülke, kitaplar (örneğin klasikler), bitkiler, hayvanlar gibi çeşitli kategorilerde oyun dönüştürülebilir.

KAYNAK

Kolaylaştırıcılar için "Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı", s. 192

Oyunda daha çok hep birlikte eğlenmek, yeni bir oyuna hazırlanmak temel alınır.

1. Oyunun başlangıcında herkes daire şeklinde sandalyelerinde oturabilir veya ayakta durabilir. Sonrasında ilk olarak sandalye sayısı, kişi sayısından bir eksik bırakılmalıdır.
2. Kolaylaştırıcının önceden hazırladığı kura aracılığıyla ilk meyve sepeti olan kişi seçilir. Eş zamanda katılımcılar akıllarından birer meyve belirlerler. Örneğin muz, portakal, kivi gibi bir meyveye karar verip akıllarında tutarlar.
3. Herkes hazır olduğunda oyuna başlanır. Meyve sepeti olan kişi alışveriş yapmaya başlar ve sepete eklemek istediği meyveleri söyler.
4. Söylediği meyveyi aklından belirleyen kişiler varsa meyve sepetine dahil olur ve kişiyi takip etmeye başlar.
5. Oyun meyve sepetine dahil olmayan kimse kalmayana kadar devam eder. Herkes yerinden ayrıldığında oyuna yeniden başlanır ve herkes kendine yeni bir yer bulmaya çalışır. Kendisine yer bulamayan kişi meyve sepeti olan kişi olur.

ÇEP U RAST

1. Grup çember şeklinde ayakta olur ve çemberdeki herkes sırayla ismini söyler.
2. Grubun hareketlerini belirleyen kolaylaştırıcı ortaya geçer ve rastgele seçtiği kişiyi parmağıyla göstererek çep veya rast der.
3. Katılımcı sağındaki ya da solundaki kişinin ismini doğru söylerse kolaylaştırıcı kişi seçmeye devam eder fakat hatırlayamaz veya yanlış hatırlarsa ortaya geçip başka birini seçer. Ortada olan kişi çep u rast dediğinde çemberdeki yerler değişir ve yeni çember düzeni oluşturulur.
4. Çemberdeki herkesin ismi en az bir kere söylenmiş olduğunda ve çocuklar oyunu bitirmek istediğinde oyun bitirilir.

UNUTMAMALI

Atölye öncesinde grubun birbiriyle tanışmasını ve sürecin kolaylaştırıcı olması için oynanabilir.

ŞANS AĞACI

1. Atölyede başlangıcında TTM için bir ağaç tasarlanacağı ve bu ağaçta şanslarımızın, temennilerimizin ve hayallerimizin yeşereceği fikri açıklanmalıdır.
2. Müsvedde bir kartona çocuklarla birlikte bir ağaç çizilebilir. Çizilen ağaç kesildikten sonra, kağıtlar dağıtılmalıdır. Kağıtlar dağıtıldığı şekilde veya kesilip farklı biçimlerde de kullanılmaya açık olmalıdır.
3. Çocuklarla düşündüklerimizi, hissettiklerimizi yazdığımızda ve paylaştığımızda bunların gerçekleşebileceğini temenni edeceğimiz söylenmelidir. Çocuklar kağıtlara temennileri ve hayalleri bağlamında dilediklerini yazabilir veya çizebilirler. Aynı zamanda ağacı süsleyebilecek süsler de yaratabilirler.
4. Yazılan ve çizilen, somut olarak oluşturulan her şey ağaca yapıştırılabilir. Bir ip yardımıyla asılabilir.
5. Oluşturulan ağaç, merkezin görünür bir yerine çocuklarla birlikte asılabilir.

UNUTMAMALI

Grup çalışmasında bulunan herkes, kendisini nasıl ifade etmeyi istiyorsa bunu duymaya açık olmalıyız. Dans ederek, şarkı söyleyerek, yazarak ya da çizerek diliyoruz!

ZAMAN 15 dakika

UYGUN YAŞ +7

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/3

AMAÇ

Grup dinamiğini oluşturmak ve katılımcıların birbirlerinin isimlerini öğrenmesini sağlamak.

ANAHTAR KELİME

Isınma egzersizi, açılış için uygun, tanışma oyunu

KAYNAK

Kolaylaştırıcılar için "Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı", s.58 "Ping ve Pong"

ZAMAN 45 dakika

UYGUN YAŞ +7

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/3

GRUP BÜYÜKLÜĞÜ 3 veya 4 çocuk

AMAÇ

Grubun temennilerini duyabilmek, hayallerimizi konuşmaya alan oluşturmak

MATERYAL

Müsvedde bir karton, renkli kağıtlar, renkli kartonlar, kalemler, renkli boyalar, süs malzemeleri, gramafon kağıdı

ANAHTAR KELİME

Ortak çalışma

KAYNAK

TTM Gönüllüleri

DUYGU VE İHTİYAÇ KARTLARI

ZAMAN 15 dakika
UYGUN YAŞ +7
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/4

AMAÇ

Graptaki kişiler için güvenli katılım alanı sağlamak, katılımı desteklemek

MATERYAL

Öğrenmede “Katılım ve Barış” serisinin bir ürünü olarak Duygu ve İhtiyaç Seti

ANAHTAR KELİME

Atölye başlangıç, atölye son, katılım

KAYNAK

Başka Bir Okul Mümkün, Duygu ve İhtiyaç Seti

Atölye içerisinde kartların kullanımı çeşitlendirilebilir. Bir çember doğrultusunda uygulamanın gerçekleşmesi önerilir.

1. Duygu kartları ve ihtiyaç kartları farklı şekilde uygulanabilir fakat grubun dinamiğine göre birleştirilebilir.
2. Hangisinin çalışması yapılacaksa; duygu kartları veya ihtiyaç kartları atölye ortamına bir çember şeklinde bırakılmalıdır. Katılımcılardan bu çember etrafında birkaç kez yürüdüktan sonra duygu veya ihtiyaç kartlarından birini veya birkaçını seçmelidir.
3. Bazı sorularla katılımcıdan seçtiği kartları anlatması beklenebilir. Bu anlatım şekli kapsayıcı olmalıdır. Sözel ve fiziksel ifade alanları da anlatıma dahil edilebilir.

UNUTMAMALI

Duygu ve İhtiyaç Seti'ne bağlı olarak atölye çeşitli şekillerde değiştirilebilir. Bu sette bulunan kartlar doğrultusunda hamurla şekillendirmeler, müzikle kendini ifade etmek ve çizerek anlatmak gibi farklı yöntemler kullanılabilir. Aynı zamanda BBOM'un kitapçığında çeşitli uygulama yöntemleri de bulunmaktadır.

AYNADAKİ YANSIMAM

ZAMAN 10 dakika
UYGUN YAŞ +7
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/4

AMAÇ

Grup içi kaynaştırmayı arttırmak, güven ilişkisi kurmak ve eğlenmek

ANAHTAR KELİME

Açılış için uygun

KAYNAK

Kolaylaştırıcılar için “Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı”, s. 200

1. Katılımcılar ikili gruplara ayrılır ve yüz yüze bakacak şekilde dururlar.
2. Katılımcılardan biri ayna olur ve ayna olan katılımcı eşi ne yaparsa aynı hareketi yapmalıdır.
3. Bir süre sonra ayna rolü eşler arasında değiştirilir.

UNUTMAMALI

Katılımcıların eşleriyle daha önce herhangi bir çalışmada bulunmuş olup olmamaları, yaş aralıkları, grup içinde daha önce gözlemlenmiş olan bir güvensizlik vb. durumlara göre yürütücü, katılımcıların gruplara ayrılmasını çeşitli yöntemlerle (rastgele, serbest bırakarak, numaralandırmayla) gerçekleştirebilir. Ayrıca ikili gruplara ayırmadan evvel Grup Aynası da yapılabilir: Ortaya bir gönüllü geçer ve onun yaptıklarını tüm katılımcılar taklit eder.

ELEKTRİK AKIMI

Elektrik akımı oyunu; çemberin bir ucundan başlayan elektrik akımının yanındaki kişinin elini sıkarak devam etmesiyle çember boyunca aktarılmasıdır.

Bu sırada gönüllü olan bir kişi, akımın o anda çemberde bulunan kişilerden hangisinde olduğunu anlamak ve o kişiyi tarif ederek ya da ismini söyleyerek belirtmelidir. Eğer ortadaki kişi akımın nerede olduğunu doğru tahmin ederse o anda akımın geçtiği kişi (gönüllünün tespit ettiği kişi) ortaya geçer ve süreç bu şekilde devam eder. Oyunun karar verilmiş bir sonu yoktur. Oyunu bitirmek çocukların ve gönüllülerin inisiyatifindedir. Oyunun başlangıcında katılımcılarla oyunun fiziksel temas içerdiğine dair bilgilendirme yapılmalı ve her çocuğun onayı duyulmalıdır. Dahil olmak istemeyen katılımcılar için farklı alanlar açılmalıdır.

1. Gruptan birinin gönüllü olması istenebilir ve sonrasında herkesin gönüllü olabileceğini belirtmek başlangıçta önemlidir. Gönüllü olan kişi ortaya geçmelidir.
2. Grubun çember oluşturması istenir. Bu çemberi oluştururken aralarda boşluk kalmayacak şekilde dizilmek önemlidir. Çünkü akımı aktaran kişinin elinin hatta mümkünse kolunun hareketinin ortadaki kişiden gizlenmesi gerekir.
3. Çemberin içinden rastgele biri akımı tercih ettiği yönde (sağ veya sol) başlatır ve 'Başlattım' diyerek grubu ve ortadaki kişiyi bilgilendirir.
4. Ellerden biri sıkılan kişi akımı diğer elini sıkarak diğer kişiye aktarır. (Örneğin sağ eli sıkılan kişi sol elini sıkarak akımı aktaracaktır. Sağ elini tekrar sıkılmamalıdır). Kimse eli sıkılmadan elini sıkıp akım göndermemelidir.
5. Akım bu şekilde hareket ederken gönüllü kişi akımın kimde olduğunu bulduktan sonra bulunduğu kişi ortaya geçer ve önceki gönüllü çembere tekrar dahil olur. Oyun bu şekilde tekrar eder.

ZAMAN 15 dakika

UYGUN YAŞ +7

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/3

AMAÇ

Toplumsal cinsiyet rolleri etrafında şekillenen davranışlar üzerine konuşmak için alan açılmasını sağlamak, birlikte yaşamaya dair konuşabilmek.

MATERYAL

Eğlenceli ruh hali, fiziksel temasa açık olma

ANAHTAR KELİME

Isınma egzersizi, orta düzeyde hareketli

UNUTMAMALI

Grup dinamiğine ve inisiyatife bağlı olarak oyun süresi uzatılıp ısınma egzersizi olmaktan çıkarılabilir. Fiziksel temasa dair onay alınmalıdır. Katılımcılara bağlı olarak yönergenin dilini yeniden kurarak yaş grubunda değişiklikler oluşturulabilir.

SÖZ KÜÇÜĞÜN

ZAMAN 60 dakika
UYGUN YAŞ +10
YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/4
GRUP BÜYÜKLÜĞÜ 3 veya 4 çocuk

AMAÇ

Söz küçüğün oyunu, çocukların gündelik yaşamları ile hakları arasında bağlantı kurmalarını güçlendirmeyi ve hakları hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini arttırmayı amaçlamaktadır.

MATERYAL

"Söz Küçüğün" Kutu Oyunu

ANAHTAR KELİME

İnsan hakları, kutu oyunu

UNUTMAMALI

Atölyeye katılan çocuk sayısına bağlı olarak oyun daha kalabalık bir grupla oynanabilir. Bir oyuncu olmak için iki veya üç kişilik grup oluşturulabilir. Oyun içerisinde kazanan ve kaybeden ilişkisi kurulmamalıdır, oyundaki sürecin daha çok hak kartını açabilmek olduğu hatırlanmalıdır. Oyunun düzeni grubun ihtiyacına göre değiştirilebilir.

KAYNAK

Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi, "Söz Küçüğün" kutu oyunu

Öncelikle oyundaki kartlar ve düzen oyunun amacıyla birlikte açıklanır. Herkesin tüm haklarını kullanabilmesi ve bütün hak kartlarını bir an önce açması gerekmektedir. 15 hak kartını açan ilk oyuncu oyunu bitirmiş oluyor.

1. Olay olay kartları iki deste olarak karıştırılır ve oyun alanına yerleştirilir. Her oyuncu kendine bir renk seçer, o rengin piyonunu alır ve seçtiği renkteki köşeye oturur. Kişi sayısına bağlı olarak piyonlar grup şeklinde oynanabilir. Böyle bir durumda konsensüs sağlanması önemlidir.
2. Her oyuncu piyonunu "Başla" noktasına yerleştirir.
3. Her oyuncu kendi rengindeki Hak Kartlarını kapalı olarak kendi köşesine yerleştirir. Aynı zamanda her oyuncu Çare torbasından 5 tane rastgele Çare çeker.
4. Oyuna başlanması için biri gönüllü olabilir veya konsensüs ile belirlenebilir. Belirlenen kişi oyuna başlar, sonra oyun belirlenen şekilde ve yönde devam eder. Hak kartlarını açmak için 5 ayrı çareyi biriktirmek (saygı, destek, cesaret, istek çaba) ve çare torbasına atmak gerekmektedir. Çare kartını biriktirmek için "Olay Olay" kartındaki seçeneklerden hakları koruyanlar seçilebilir. Kartı seçen kişi, hakları koruyanı seçmişse ve ilgili hak kartını açmışsa kazandığı çareler ikiye katlanabilir. Ayrıca sıra o kişideyken diğer oyuncularla çare takası yapılabilir.
5. 8 tane hak kartını açınca iç parkura geçilebilir. Sonrasında "Devam Et" noktasından oynamaya devam edilir. Hak kartı açmak için 5 ayrı çareyi biriktirmek ve çare torbasına atmak gerekir.
6. Sırası gelen zar atıp piyonunu ilerletir, gelinen adımdaki kural uygulanır. 5 ayrı çareyi biriktiren bir hak kartı açabilir.

ELİMİZİ KALDIRIYORUZ

Atölyede genel olarak ifade alanı oluşturulması, bunun çocukların ihtiyaçları gözetilerek değişime açık bırakılması önemlidir.

1. Gruptaki herkesin önündeki kağıda elini çizmesi, ellerin kağıttan kesilmesi ve sonrasında ellerini havaya kaldırılması istenilir.
2. Gruba ellerini ne zaman kullanmaya ihtiyaç duyduklarına dair sorular sorulabilir. Aynı zamanda bireylerin istedikleri şeyleri talep ederken veya istemediklerine dur derken ellerini kullanabileceği hatırlatılmalıdır.
3. Katılımcıların neleri istedikleri ve istemedikleri konuşulmalıdır. Bunları çizdiğimiz ellere yazabilir veya resmedebiliriz. Elimizin bir tarafına istediklerimizi arka tarafına istemediklerimizi not edebiliriz.
4. Daha sonra bitirilen eller bir ip ile birleştirilerek, birlikte talep edebileceğimiz ve birlikte dur diyebileceğimiz konuşulmalıdır.
5. Birleştirilen eller, merkezin görünür bir yerine çocuklarla birlikte asılabilir.

UNUTMAMALI

Atölye de genel olarak yönergelerin az tutulması, açık bir ifade alanı bırakılması önemlidir. Grubun dinamiğine bağlı olarak atölye içerisinde insan hakları evrensel beyannameyi esas alınarak madde 19'da bulunan düşünme ve anlatma özgürlüğü açıklanmalıdır. Atölye genel olarak sözel ifade ve konuşma temelinde oluşturulmuştur. Atölye de farklı dillerin bulunması dolayısıyla aynı dili bilen bir kolaylaştırıcıya ihtiyaç duyulabilir.

ZAMAN 45 dakika

UYGUN YAŞ +7

YÜRÜTÜCÜ/ÇOCUK ORANI 1/2

AMAÇ

Atölye içerisinde veya toplum içinde istediklerimizi talep ederken ve istemediklerimize dur derken elimizi kullanırsak süreci nasıl değiştirebileceğimize dair konuşmak, bireylerin katılımını desteklemek, konsensüs ile birlikte hareket etmeyi güçlendirmek

MATERYAL

Kağıt, kalem, renkli boyalar, ip

ANAHTAR KELİME

Ortak çalışma

KAYNAK

TTM Gönüllüleri

* Etkinlikler için yararlanılan kaynaklar:

- Pusulacık: Çocuklar İçin İnsan Hakları Eğitimi Kılavuzu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi
- Söz Küçüğün Kutu Oyunu ve Yaygınlaştırma Süreci Etki Analiz Raporu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi
- Kolaylaştırıcılar için "Şiddetsiz Yöntemler El Kitabı", Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi
- Duygu ve İhtiyaç Seti, Başka Bir Okul Mümkün Yayınları
- IFM-SEI Inclusion Workshop, <http://ifm-sei.org/wp-content/uploads/2014/01/Inclusion-Workshop.pdf>

Top
oyunu
yazı.
Ethem Kenceli

Dislerini Firçala
Om
Top
Zul
merkezii

Sebahat

TUTU

Uyuklu...

12	5
13	50
13	29
13	16

Herkesi Düşün
Topun
Merkezi

4720

111111

Selam
Dinyali

Handwritten text in yellow on a white plate, possibly a name or message.

Gönüllü Anıları*

FATMA

Çocukların az geldiği zamanlardan birinde atölyede bir çocuk ve iki gönüllüydük. Çocuk çok az Türkçe biliyor, tek tük birkaç kelime... Biz de Kürtçeyi bilmiyoruz ve herkes bildiği kelimeleri söylüyor. Anamlı cümleler kuramıyoruz. Kelimelerimiz bir yerde tükendi ve işaretlerle anlaşmaya çalıştık.

Çocuk atölyede kalemlerle boya yapmak istediğini anlattı. Materyal almaya gittiğimde küçük bir top gördüm ve onu da kalemlerle birlikte aldım. Çocuk topu gördüğünde hemen elimden aldı ve oynamaya başladı. Biz bir şekilde birbirimize top atamaya başladık ve olay futbol oynamaya dönüştü. Ama kurallar sürekli yeniden şekilleniyor, iki tane çizgi gördüğümüzde orası hemen kale oluyor, bazen topu elimize alıp şaşırtmacalı atarak birbirimizi kandırmaya çalışıyoruz ve asla konuşmuyoruz; sadece mimikler ve beden hareketlerimiz. Topun her yerden yuvarlanışında aşırı heyecanlanıp coşkulu bir şekilde seviniyoruz. Bu bir saat boyunca tek tük kelimeler kullanarak atölyeyi bitirdik. Bundan aşırı keyif aldım.

Bu üç kişinin sadece bedenlerini kullanarak birbirine bir sürü şey anlatması ve bir şekilde birbirini anlaması benim için müthiş bir deneyimdi.

İREM

Bir sürü önemli anı biriktirdiysem de benim için en unutulmazı 2018 yılının sonlarında Çok Güzel Atölye’de gerçekleştirdiğimiz bir atölye sırasında yaşandı. Aralık ayının sonuydu ve çocuklarla yeni yıla dair konuşup yeni yıldan neler beklediklerini, neler istediklerini sormuştuk. Bu isteklerini dilerlerse resmetmelerini, dilerlerse yazmalarını istemiştik. Çünkü onları iki boyutlu, kartondan yaptığımız Yılbaşı Ağacımız’a yapıştırıracaktık.

Atölye başında çocuklara her zaman isimlerini ve yaşlarını soruyoruz. O gün çocuklara tek tek ben sormuştum. Suriye’den gelmiş çocuklardan bir tanesi beni anlamamıştı çünkü Türkçe bilmiyordu. Ben de Kürtçe bilmiyordum. Anlaşamadık. Bu sefer Kürtçe bilen bir gönüllü arkadaşımız Suriye’den gelmiş çocuğa Kürtçe yaşını sordu. Çocuk Kürtçe “on ve bir” dedi, “onbir” diyemedi. 11 yaşında olmasına rağmen kendi anadilinde bile yaşını söyleyememişti. Daha sonra ise yeni yıldan istediği şeyi yazmak istemişti ancak bu sefer de yazı yazmayı bilmediği için Kürtçe bilen başka bir gönüllü arkadaşımız ona yardım etmişti. Yaşını kendi dilinde bile söyleyemeyen 11 yaşındaki bu küçük insan yeni yıldan “savaşız bir hayat” istemişti. Yılbaşı Ağacımız’a asmak istediği kağıtta Kürtçe “Ben istiyorum ki hayat savaşız olsun.” yazıyordu. Savaşız bir hayat... Kürtçe bilen gönüllü arkadaşımız bu cümleyi Türkçe’ye çevirdiğinde beynimin durduğunu hatırlıyorum. Hiçbir şey düşünememiştim. Bir çocuk düşünün ki yazı yazmayı bırakın, kendi anadilinde yaşını söylemeyi bile bil(e)miyor ama savaşın ne demek olduğunu, savaşız bir hayat istediğini biliyor.

Her ne kadar çocukların yaşadığı zorlukların farkında olsam da bu cümleyi canlı canlı duymuş olmak beni derinden etkiledi ve hala etkiliyor. Üzerinden neredeyse bir yıl geçti bu olayın ama ben dün gibi hatırlıyorum o cümleyi. O günden beri çocuklara savaşız bir hayat yaratmak için elimden geleni yapmaya çalışıyorum. Hayatım boyunca da bunun için uğraşmak istiyorum. Çünkü bu cümleyi bir daha başka bir çocuktan duymak istemiyorum. Umarım o çocuğun da yeni yıl dileği gerçekleşmiştir; savaşız bir hayatı olmuştur ve bu yeni yıldan sadece yeni bir oyuncak ister.

NAZ

Atölyelerden birinde sessiz sinema oynuyorduk. Ama sinema yerine birbirimize oyun tarifi veriyorduk. Çocuklar sırayla çıkıp oyunları tarif eden hareketler yapıyordu, diğer çocuklar da onu anlamaya çalışıyordu. Çocuklardan biri kendisine sıra geldiğinde bir şeyleri ayırır gibi, sonra da çöp kutusuna kağıtla basket atar gibi bir hareket yaptı. Hepimiz bir şeyleri atma üzerinden top atmayla ilgili oyunlar tahmin ettik. Ama yaptığımız tüm tahminler yanlıştı. Herkes aklına gelen şeyleri söyleyip tutturamadıkça anlatan çocuk da şaşkınlığı artarak tarif ettiği oyunu tekrarlıyordu. Sonlara doğru "bunu bilmiyor musunuz?" diyerek tekrarlamaya başladı. Anlattığı şeyin çok bilindir olduğundan emindi ve kolayca tahmin edilmesini bekliyordu belli ki. En sonunda bulamadık ve "Anlattığın neydi?" diye sorduk. Bize "işte asker bomba atıyor" dedi. Afalladım. Şaşırdım. Çocuk da bilemediğimize hala şaşkın, yerine geri oturdu. Sonra sıra başka bir çocuğa geçti ve tekrar oyunlar anlatılmaya başlandı.

ŞEHERZADA

From the very beginning, Tarlaşaşı Tolum Merkezi awakens in me both, happiness and sadness at the same time. Happiness is born from the children's smiles that I observe at each workshop. Their joyfulness, desire to play, to prove themselves and to learn, imparts positive energy to me as well. Each new meeting with them strengthens a bond between us and leads to trust and respect. On the other hand, when I notice a child who is 12-13 years old and has never gone to school; a child of 7-8 years who cannot properly hold a pen in his hand because he has no developed motor skills; a child who is afraid of every swing of my hand thinking it will be a slap, a child who grows up in a disadvantaged environment such as Tarlaşaşı, I feel sadness. And this situation creates the desire to fight and do more so that all children have equal rights to develop and be educated. TTM is one of the places that provide a safe environment and incentive for children who need it most. That is why I will always remember this place like heaven in hell, like a flower in the desert, like hope in despair.

KADER

Bugün bir diyalog esnasında TTM'ye ilk geldiğim zamanlar yaşadığım bir olayı hatırladım ve beni dışarıdaki hayatımda da gerçekten yönlendiren bir etkisi olduğu için sizlerle de paylaşmak istedim.

Atölyede ilk zamanlarımdı ve henüz deneyimleyemediğim birçok şey vardı. Çocuklarla ne zaman bir aktivite yapsak, - özellikle de ortaya resim ve benzeri somut bir şey çıkan aktivitelerde- onları motive etmek ve başarılı olduklarını hissettirmek için kendimi sürekli olarak buna yönelik bir şeyler söylemem gerektiği yönünde koşullandırmıştım ve bunu uyguluyordum da . Bir gün bir atölye sonunda çocuklardan biri: "Hocam resmim nasıl olmuş?" diye sorduğunda "Woowww gerçekten güzel olmuş , bunu çok beğendim ." demiştim ve bana "Siz hep böyle diyorsunuz ama bu çok çirkin ve ben bunun farkındayım. Bizi kandırıyorsunuz!" diyerek beni inanılmaz etkilemiş ve düşündürmüştü. Aslında orada, karşımda küçük bir çocuk olduğunu düşündüğüm için böyle davranmam gerektiğini düşünmüştüm ancak bu davranışımın daha kırıcı olabildiğini gördüm. Bu hareketimle, önemli olanın yalnızca atölyede bir şeyler yapıyor olduğunu ve benim için ne yapmış olduğunun özel olarak bir öneminin olmadığını hissettirerek, yaptığı şeylerin değersiz olduğunu düşünmesine sebep olmuştum ve bu daha da kırıcı olmuştu.

O günden bana kalan şöyle bir çıkarım oldu; karşımda gerçekten kim olursa olsun yaptığı şeyler için sürekli yorumlar yapmaya çalışmak onu bir yere taşımayacak ya da motive etmeyecektir. Tam tersi, onu önemsemediğimizi ve ilgi odağını dağıtmak, konuyu geçiştirmek için yaptığımızı düşünmesine neden olacaktır. Daha sonraları bu bilinçle yaptığımız " Aslında kötü değil ama şöyle bir şeyler de eklesen çok daha güzel olacak." gibi yorumlarsa çocukların yaptığı çalışmalara gerçekten önem verdiğimi ve onlarla ilgilendiğimi hissetmelerini sağlamıştı ve bu da onlarla olan güven ilişkisini daha olumlu yönde etkilemişti.

*Bu bölümdeki metinler, gönüllülerin kendi aktarımları olup, metinlere redaksiyon dışında herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Vaka Örnekleri*

Çocuklarla çalışmalarınızda her zaman bir çerçeve belirleyin ve bu sınırları çocuklara anlatın.

soru 1: Çocukların atölye ortasında bir anda fiziksel olarak birbirlerine zarar verdiğini fark ettiniz ne yaparsınız?

cevap 1.1

Ayırırız. Kimsenin yaralanmadığından emin oluruz. Çocukları ayrı mekanlara alarak sakinleşmelerini sağlarız (su vererek, nefes ve gevşeme egzersizi yaptırarak, bekleyerek vb.). Olan biteni anlamaya çalışırız. Bunu yaparken çocukları konuşmaya zorlamayız. Konuşmak istemiyorsa farklı ifade yöntemleri kullanmasını öneririz (resim, pantomim vb).

Sorunun çözümü için ne yapılabileceğini birlikte düşünürüz. Çocuk öneri üretilmiyorsa, biz destek veriz. İki taraf için de uygunsa bir araya getirip konu üzerine konuşmalarını sağlarız. Bu esnada tekrar birbirlerine girmediklerinden emin oluruz. İlerleyen günlerdeki ilişkilerini izleriz ve gerekiyorsa yine müdahale ederiz.

cevap 1.2

Grup çalışmaları sırasında sık sık böyle sorunlarla karşılaşabiliriz. Öncelikle ihtiyacımız olan şey çocukların arasındaki mevcut iletişimin sona ermesi olduğu için bunu sağlayabilecek bir adım atmamızdır. Bu noktada eğer ortamda yüksek bir ses varsa bunun üzerinde bir ses çıkarmaktan yani bağıarak iletişime geçmeye çalışmaktan kaçınmalıyız. Burada istediğimiz davranış çocukların birbirleriyle sağlıklı bir şekilde iletişim kurmalarıdır. Bir kriz durumunda da olsa biz de onlara örnek olmalı ve şiddetsiz bir iletişim dili kullanmayı tercih etmeliyiz. Bu noktada normal bir ses tonuyla 'Çocuklar duralım ve toparlanalım, hep birlikte bir daire şeklinde oturalım' dediğimizde bu duyulmadıysa dikkat çekecek başka bir şeye ihtiyacımız var demektir. Bu ışığı açık kapamak olabilir. Sadece dudığımızı oynatarak, jest ve mimiklerimizi kullanarak onlarla konuşmaya çalışarak dikkatlerini çekmek de bir yöntem olabilir. Dikkatlerini çekmeyi

başardığımızda yapmakta oldukları şeyi bırakıp bizi dinlemeleri ve duymaları daha kolay olacaktır. Etkili bir müdahale yöntemi bulup olayı durduktan sonra bu defa az önce yaşanan olay üzerine konuşmak, sorunu hep birlikte anlamaya çalışmak faydalı olacaktır.

Böyle bir kargaşa ortamının ardından bir daire olduktan sonra az önce tam olarak ne oldu, neler hissettiniz, dışarıdan bir gözle benim yerime koyarak kendinizi sizce nasıl görünüyordunuz gibi sorular sorarak çocukların öfke duygusunu ifade edebilecekleri daha sağlıklı bir alan açılabilir. 'Öfke tıpkı diğer duygular gibi normal bir duygu. Zaman zaman birbirimize kızabiliriz, öfkelenebiliriz. Öfkemizi şiddet kullanarak ifade etmek ise doğru olmayan bir davranış. Hepimizin hakları var. Kimse bize şiddet uygulayamaz, biz de kimseye şiddet uygulayamayız. Ayrıca bu şekilde sorunlarımızı çözemeyiz. Bizi kızdıran, öfkeleniren şeyin ne olduğunu konuşarak ifade etmek, karşımızdaki insanların neye ve niye öfkelenildiğini anlamaya çalışmak bir daha böyle sorunlar yaşamamamızı sağlar. ' şeklinde bir müdahalede bulunulabilir.

soru 2: Kadın ve erkek figürlerinin yapıldığı bir el işi atölyesinde kızlar bir araya oğlanlar bir araya kümelenecek oturuyor. Kız çocukları kadın, oğlan çocukları erkek figürü yapıyor. Bir oğlan kadın figürü yapmak istiyor ama arkadaşlarının tepkisini duyunca vazgeçiyor. Bu durumda nasıl davranırız?

cevap 2.1

Kurum içindeki çocukların atölye sırasında anlaşmazlık yaşaması ve ayrımcılığın akranlar arası gerçekleşmesi çocuklarla iletişim kuran ve çalışan yetişkinlerin en zorlandığı konulardan biridir. Böyle bir durumda iki farklı yol izlenebilir. Sıcak patates denen ilk yöntemde anlaşmazlığa sebep olan konu sınıfta tartışmaya açılır ancak burada tartışma ortamını iyi yön 1 etmek gerekir. Aksi halde ötekileştirme ve fikirlerin duyulmaması başka bir aşamaya geçebilir. Burada konuyu tartışmaya açarken birini işaret etmemek, sorulan sorunun çocukların az önce yaptığı yorumlar ve durumlar üzerinden değil anonim olaylarla masaya yatırılması önemlidir. Aksi halde kolaylaştırıcıya karşı

ÇOCUKLARLA ÇALIŞANLARA ÖNERİLER

Çocuklarla kurduğunuz ilişkide çocukların kişiliklerine değil, davranışlarına yönelik hareket edin. Yani sınıf kuralına uymayan çocukla olan ilişkiniz sadece davranışı üzerinden olsun, kişiselleşmesin.

Çocuklarla iletişiminizde değişmesini istediğiniz konularla ilgili alternatifler üretin.

da tavır alınabilir. Fırsat eğitiminin bir parçası olarak atölyede konuşulması hedeflenen noktayı destekliyor ya da engellemiyorsa atölyeyi durdurup toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamalarını sağlayacak 10-15 dakikalık bir etkinlik yapılabilir.

Eğer durduramayacağınız bir atölye ise bu durumda atölyeye başlamadan önce çocuklarla bir davranış sözleşmesi yapmak ve sözleşmenin içine de yargılamadan katılım göstermeye dair bir şeyler eklemek iyi olabilir. Atölye sırasındaki doğrudan bir müdahale çocukları olumsuz etkileyebilir ve kötü hissettirebilir. O yüzden kendimizi daha rahat ifade edebileceğimiz bir öğrenme ortamını sağlamak için önceden bir anlaşma yapmak ve bunun ihlal edildiği noktada her şeyi gözden geçirmek ve hatırlatmalar yapmak iyi olabilir. Akite dönmek veya akiti göncellemek bir çözüm üretilmediyse, atölye bittikten sonra alay eden çocuklarla konu üzerine konuşmak ve atölyenin işleyişini bozan bu durumu düşünmelerini sağlamak yararlı olabilir.

cevap 2.2

Böyle çalışmalardan önce işe toplumsal cinsiyet bilinçlendirmesiyle başlamak, bu ve benzeri krizlerin önüne geçecektir. Ancak önleyici bir müdahalede bulunulsa bile buna benzer sorunlarla karşılaşabiliriz. Böyle bir durum olduğu takdirde, 'Toplumda kız ve oğlan çocuklarına atfedilmiş bazı roller var. Oysa ki kız çocukları ve oğlan çocukları eşittir, benzer şeylerden hoşlanabilirler. Örneğin, kız çocukları da arabalarla oynayabilir, oğlan çocukları da bebeklerle oynamaktan keyif alabilir. Toplumun yaratmaya çalıştığı bu algı davranışlarımızı, nasıl bir kız çocuğu ve nasıl bir oğlan çocuğu olduğumuzu etkiler. Toplumun kız çocuklarına ve oğlan çocuklarına yüklediği bu rollere bağlı olmadan özgürce yaşamak yetişkinlerin bile yapmakta zorlandığı bir şeydir. O yüzden arkadaşımızın düşüncesi, seçimini özgürce yapabilmesi için çok değerli. Bize bu konuda konuşma fırsatı yarattığın için sana ayrıca teşekkür ederim. Son olarak, şu an yaptığımız çalışmada istediğiniz bir figürü özgürce boyayabilirsiniz.' gibi bir açıklama yapılabilir. Diğer taraftan tam da toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olarak ortaya çıkan, kızların ve oğlanların bir küme halinde oturmasına

ilişkin anlık, yukarıdan gelen bir müdahale bizim TTM içerisinde yaratmaya çalıştığımız iletişime ters düşecektir. Bizim motivasyonumuz, atölyelere katılan çocukların cinsiyet ayrımı yapmaksızın, çalışmalar sırasında arkadaşlarıyla etkileşim halinde olmalarıdır. Kümelenerek oturmak da bunun önüne geçer elbette ki. Yaptığımız çalışmalar sırasında bu kümelenmeyi engellemek ve çalışmaya katılan tüm çocukların cinsiyet ayrımı gözetmeksizin birbirleriyle etkileşim halinde olabilecekleri bir alan yaratmak için pratik çözümler üretilebilir.

Örneğin bir ısınma çalışması ile başlanır ve hareket halinde sürdürülmekte olan bu çalışmanın kümelenme kültürünün bozulduğunu fark ettiğimiz bir anında sonlandırılması ve mevcut oturma düzeninin devam ettirilmesi gibi kısa vadeli çözümler bulunabilir. Zaman içerisinde çocukların birbirleriyle bu şekilde kümelenerek oturmadan temas etmeleri bu sorunu yavaş yavaş ortadan kaldıracaktır.

soru 3: Bir çalışmada bir çocuğun diğerlerine göre daha sosyal ve aktif olduğunu gözlemliyorsunuz. Ancak bu diğerlerinin çalışmaya eşit katılımını engelliyor. Bu durumda çalışmadaki dengeyi nasıl sağlarız?

cevap 3.1

En klasik yöntem aktif çocuğa kolaylaştırıcıya yardımcı olacak sorumluluk vermektir. Böylece çocuk, kendini gösterme ihtiyacını topluluğun yararına kullanabilir. Ancak çalışmanın ne olduğuna, çocuğun aktif olma halini nasıl bir davranışla sergilediğine göre yapılacaklar çeşitlendirilebilir. Mesela çocuk diğerlerinden daha hızlı kavriyorsa atölye sonrası onunla konuşup derdimizi söylemek, çözüm için desteğini istemek, birlikte bir planlama yapmak gibi şeyler mümkün olabilir. Her durumda çocuklarla dinleme çalışması yapmak çok anlamlı olur. Birbirinin hakkına saygı duymayı öğrenmek de bunun bir parçası.

cevap 3.2

Her çocuğun katılmak ve kendini ifade etmek için yararlanabileceği yöntem farklı olabilir. Örneğin bazı çocuklar soru-cevap şeklinde devam eden bir akışı takip etmeyi ve sözel

“Bu dersin seni sıktığını anlıyorum. Ancak sen yerinde duramadığında da diğer arkadaşlarının dersi anlaması zorlaşıyor. İstersen biraz ara verip beş dakika dışarıya çıkıp Gökçe abla ile sohbet edebilirsin, ardından buraya dönebilirsin ya da istersen bugünkü dersi erken bitirebilirsin. Hangisini yapmak istersin?”

Tutarlı olun. Bir şey hayırsa hep hayır, evetse hep evet olsun. Kişiden kişiye değişmesin. Bu nedenle bazı konularda tüm gönüllülerin birlikte oturup ortak kararlar vermesi ve bunları uygulaması önemlidir. Ortaklaşılın konularda hep aynı şekilde davranmak gerekir. Burada hareket noktanız TTM çalışma ilkeleri ve gönüllü yükümlülükleri olsun.

olarak katılmayı severken bazı çocuklar da fikirlerini yazarak, çizerek veya hareketlerle ifade etmeyi tercih edebilirler. Önemli olan çocuğun biricikliğini unutmadan ihtiyacını karşılayacak bir atölye tasarlamaktır.

Böyle bir durumda sosyal ve aktif olan çocuğun içindeki hevesi kırmadan sıkılan çocukları dahil etmenin bir formülünü bulmak gerekir. Arada bir çocuklarla hareketlendirici bir çalışma yapmak tekdüzeliği azaltacaktır. Bunun yanında eğer aktif olarak katılan çocuğun bu haliyle diğer çocukların katılımını engellediğini sezdiysek herkese eşit söz hakkı vermenin önemli olduğunu ve başka fikirler duymanın da iyi olabileceğini söyleyip motivasyonu etkilemeden tartışma ortamını dönüştürmek mümkün olabilir.

cevap 3.3

İhtiyacı doğru bir şekilde tanımlamak önemli. Bu sorun üzerine düşünecek olursak nasıl ihtiyaçlardan bahsedebiliriz? Tek tek bu sorunun bir parçası olan tüm bireylerin mevcut durumlarını hesaba katarak bu soruya cevap vermeye çalışmak yerinde olacaktır. Öncelikli ihtiyacımız eşit katılımı sağlamak gibi görünebilir. Evet bu tam da sorunun çözümü nihayetinde ulaşmak istediğimiz şey. Fakat çalışmaya katılan çocukların arasında nasıl bir ilişki var? Çocuklardan biri diğerlerine göre aktif ve sosyal bir rol üstleniyor. Bu bize bu çocukla ilgili ne söyleyebilir? Diğer çocuklar ise daha geri planda kalmış bir rol üstleniyor çalışma sırasında.

Birincisi daha sosyal ve aktif olan çocuk arkadaşlarına bir baskı uyguluyor olabilir. Arkadaşlarının söyledikleriyle dalga geçmek, insanların sözünü kesmek gibi davranışlar bu duruma örnek olabilir. Yaşı diğerlerine göre daha büyük olduğu için bunu kullanarak yine bir baskı uyguluyor olabilir. Diğer taraftan aslında daha sosyal ve aktif görünen bu çocuğun görünür olmaya, ilgiye ve şefkate ihtiyacı olabilir. Bu ihtiyaçlarını karşılamak için çabılıyor olabilir.

Yukarıda üzerinden geçtiğimiz olasılıklar değerlendirilerek bir müdahale yöntemi seçmek sorunumuzun çözümünde işleri kolaylaştıracaktır. Grup olarak eşit katılımının önemini vurgulayan bir çalışma yapmak, eşit katılım hakkının önemini vurgulamak,, bu konuda farkındalık yaratabilecek hikayelerle

başlamak pratik bir müdahale olabilir. Daha sosyal ve aktif olan çocuğa bu rolü sürdürebileceği, yaşına uygun sorumluluklar verilmesi de bireysel olarak çocuğun grup dışında ihtiyacının karşılanmasını kolaylaştıracak ve gruba da yansıyacaktır. Bu müdahalelere rağmen sorun çözülmediği takdirde durum, çocukla bireysel olarak iletişime geçilmesi için TTM sorumluları ile paylaşılabilir. Bu paylaşım sırasında yaşanan durumla ilgili detaylı örnekler vererek durumu aktarmak sorunu netleştirecek, çözümü kolaylaştıracaktır.

soru 4: Bazı çocuklar dokunma ile iletişim kuruyor. Onlara tavrımız ne şekilde olmalıdır?

cevap 4.1

Sarılmak, dokunmak isteyen çocuğu itmeden, reddedici bir tavır sergilemeden karşılamak gerekli. Ama onun sarılmasına aynı şekilde de karşılık vermemek gerekiyor (çocuk sarıldıysa, omzunu pırpıplayarak karşılık verilebilir mesela). Sonrasında insanın sevgisini göstermesinin başka yollarının da olduğu somut örneklerle anlatılarak "Haydi ikimiz arasında özel bir selamlaşma şekli bulalım" gibi bir teklif götürülebilir. Bu beşlik çakmak, uzaktan kalp atmak ve türlü çeşit maymunluklarla örneklenebilir. Çocuğun önerisi yönünde karar alınır. Yalnız kritik mesele, bunu akılda tutmaktır. O yüzden çok alengirli işlere girmemek, "Uf bu çok zormuş. Kafam çok dolu. Hatırlayamayabilirim" gibi gerekçelerle bu selamı basitleştirmesini istemek gerekebilir.

cevap 4.2

Evet bazı çocuklar iletişimlerinde sırasında sıklıkla dokunmayı tercih edebilir. Bu durum ilk etapta büyük bir sorunmuş gibi görünmese de olası uzun vadeli sonuçları değerlendirilmelidir. Öncelikle çocukların cinsel istismara karşı kendilerini koruyabilmeleri için bedenlerinin kendilerine ait olduğuna ilişkin bir algı geliştirmeleri gerekir. Çocukların vücutlarındaki özel bölgeleri tanımaları, bu bölgelere anne ve babaları da dahil kimsenin dokunamayacağını bilmeleri, bir sağlık kontrolü sırasında doktorun anne veya babanın yanında çocuğu muayene etmesinin doğru olduğunu öğrenmeleri istismar içeren olumsuz olaylara karşı çocukları koruyacaktır.

Çocuklarla kişisel konularda sohbet etmeyin. Hem kendi hayat hikayenizi anlatmak hem de onların hayat hikayelerini öğrenmek gibi bir yerden ilişki kurmayın.

Çocuklara kendi sınırları olduğunu anlatmak ve kendilerini koruyabilmelerini öğrenmelerini sağlamak oldukça önemli.

Ayrıca çocukların kendi aralarındaki iletişimlerini bize nasıl yansıyor sorusunun cevabı üzerine biraz düşünmek de faydalı olacaktır. Dokunma davranışının bize yansımaları olabilecek, izin almadan sarılma, saçımıza dokunma, yanağımıza dokunma gibi davranışlar sonrasında "Sarılmak güzel bir davranış. Sevdığımız insanlara sarılmak isteyebiliriz. Böyle zamanlarda 'Sana sarılabilir miyim?' diye sorarak onların da bize sarılmak isteyip istemediğini öğrenebiliriz. Arkadaşımızın saçında bir şey görüp merak edip ona dokunmak isteyebiliriz. 'Saçındaki şeyi merak ettim, dokunabilir miyim?' diye sorup izin verirse dokunmalıyız. Bedenimiz bize ait, kimse izin almadan bize dokunamaz, sarılamaz ve öpemez." gibi açıklamalar anlamlı olacaktır.

soru 5: Çocuklardan biri atölyeden sonra çeşitli bahanelerle eve tek başına gitmek istemediğini söylüyor. Annesini veya babasını onu alması için arayabileceğimizi söylediğimizde istemediğini dile getiriyor. Gönüllülerden birinin onu eve bırakmasını talep ediyor. Ne yapmalıyız?

cevap 5.1

Kural olarak kimseyi eve bırakmıyoruz. Bir kere çocuğa bu açıklanmalı ve mutlaka bunu neden istediği sorulmalı. Hiç aklımıza gelmeyen bir nedenle istiyor olabilir; belki ortak bir çözüm bulunur.

En kritik konulardan biri varsaymamak. Yani çocuk şöyle davrandı o zaman mutlaka şöyle bir şey vardır dememek lazım. Çocuktan gerekçesini yani ihtiyacını öğrenmek lazım.

Bir de çocukların birbirine destek olmasını, dayanışmasını sağlamak da mümkün bu gibi durumlarda. Örneğin yakın oturan çocuklar eve birlikte gidebilirler.

cevap 5.2

Bir TTM Yetkilisi: "Bak X'cim, eve neden yalnız gitmek istemediğini söylersen sana nasıl yardımcı olabileceğimizi düşünelim. Ama gönüllü abin / ablan sadece burada merkez binası içinde size destek olmak için buradalar, onlarla eve

gidemezsin. Ama yolda seni tedirgin eden bir şey varsa, istersen anneni ya da babanı arayabilirim.” diyebilir.

Bir Gönüllü: “Bak X'cim, eve neden yalnız gitmek istemediğini söylersen sana nasıl yardımcı olabileceğimizi düşünelim. Ama ben sadece burada merkez binası içinde size destek olmak için çalışıyorum, seninle eve gelemem. Ama seni yolda tedirgin eden bir şey varsa, istersen anneni ya da babanı araması için Y ablana (TTM yetkilisi) söyleyelim.

Çocuk tekrar ederse, yine aynı netlikle tekrar edilmeli. Ek olarak, çocuklar her yeni gelen gönüllünün sınırlarını denemek için de böyle şeyler deneyebilirler. Özellikle soruyor olması onu çok sevdiğinden değil, diğerlerinden ne cevap alacağını bildiğinden, yeni gönüllüyü denemek istediğinden de olabilir.

cevap 5.3

Öncelikle bunun basit bir sorun gibi görünmekle beraber çok dikkatli davranmamız gereken bir vaka örneği olduğunun bilincinde olmalıyız. Normal koşullarda, gün içerisinde gerçekleştirmekte olduğumuz etkinliklere gelip gitmeleri sırasında TTM olarak yaptığımız herhangi bir çalışma yok. Dolayısıyla bu sorunun cevabı çok açık gibi görünüyor. ‘Biz burada sizin için atölyeler düzenliyoruz. Birlikte çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmaların bitiminde sizleri eve bırakmıyoruz. Eve yalnız gidebilir veya ailenizden birinin sizi alması için bekleyebilirsiniz.’ cevabı aklımıza ilk gelen, sınırlarımızı da koruduğumuz cevap gibi gelebilir ancak eve gönüllülerden birinin onu bırakmasını isteyen çocuk bunu neden istiyor sorusunun olası cevapları da çok önemli.

Daha önce eve giderken biri onu tehdit etmiş, istismar etmiş ya da istismara teşebbüs etmiş olabilir. Bunu ailesiyle paylaştığında yardım talebi duyulmamış, dikkate alınmamış ve ‘Böyle saçma sapan şeyler söyleme bana bir daha’ gibi bir cevap aldığı için evdekilerle bu durumu paylaşmak istemiyor olabilir. Dolayısıyla bu durumda iletişim, ‘Gönüllülerden birinin seni eve bırakmasını istemek için iyi bir sebebin olmalı, bundan biraz bahseder misin?’ gibi çocuğun mevcut ihtiyacını bizimle paylaşmasını sağlayacak bir soruyla başlatılarak mevcut durum kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilir.

Çocuklarla çalışmalarınızda olabildiğince çocuklara o gün neden orada olduğunuzu, ne yapacağınızı, çalışmanın hedefini, onlardan beklentilerinizi anlatın. Akıllarına yatmayan şeyleri birlikte tekrar konuşun, çalışmanın tüm çocukları kapsadığından ve hepsinin anlayabileceğinden emin olun.

Çocuklarla iletişiminizde onlarla fiziksel olarak aynı düzlemde olup olmadığınızı kontrol edin. Size soru soran bir çocuğu cevaplarken göz teması kurabilecek bir pozisyon alın.

soru 6: Karne günü çocuklardan birinin karnesine bakılıyor. Devamsızlığının çok olduğu, neden dönem boyunca bu kadar çok devamsızlık yaptığı soruluyor. Çocuk “Annem sabahları uyandırmıyor ki! Gidemiyorum ben de, n'aptım buraya geliyorum. Burası da bir okul hem de çok yakın” cevabını veriyor. Ne demeliyiz?

cevap 6.1

TTM olarak, çocukların gelişimlerini desteklemek ve onlara şiddetsiz iletişimi içselleştirdikleri bir alan açabilmek için çalışmalar yapıyoruz. Çocukların bireysel olarak takibini yapabileceğimiz bir kaynağımız olmadığı için aslında buna benzer sorulardan sonra gelecek cevaplar bizi gerçekten zorlayabilir. Bu örnekte olduğu gibi bir cevap alabiliriz, içten ve sıcak merakımızın sonunda. Ayrıca, “Annem hasta, kanser olduğu için yatıyor hep. Hasta olduğu için bazen de uyanamıyor. Ben de okula gidemiyorum.” diyebilir. Bu yukarıdaki örneğe göre bizi çok daha fazla zorlayacaktır. Bu noktada çocuklara cevap vermekte zorlandığımız zamanların aslında büyük fırsatlar olduğunu, çocuğun mevcut sorunu daha görünür hale geldiği için bu anların çok değerli olduğunu bilmek, fark etmek önemli. Bu ve buna benzer olaylarda sorun nedir diye tekrar bir dönüp bakmak işimizi kolaylaştırabilir. Çocuk ve gönüllü arasında geçen bu diyalogta üstünde durmamız gereken iki nokta var. Birincisi, çocuğun bir devamsızlık sorunu var. İkincisi, çocuk TTM’yi bir okul olarak görüyor hem de daha yakın bir okul. Şimdi adım adım bu iki sorunu ayrı ayrı ele alalım.

Birincisi, çocuğun devamsızlık sorunu var demiştik. Buna benzer olaylarda aslında çocuğun kaç yaşında olduğu oldukça önemli. Çocuklar farklı yaşlarda farklı sorumluluklar alabilirler. Örneğin, yaşı henüz 7 olan bir çocuktan kendi kendine uyanma sorumluluğunu almasını bekleyemeyiz. Fakat, yaşının 10 olduğu bir örnekte bu sorunun çözümünde çocuk aktif rol alabilir, kendi kendine uyanma sorumluluğunu üstlenebilir. Bu noktada bu soruna bireysel olarak müdahale edebileceğimiz bir kaynağımız, özel olarak bu konuyu konuşmak için ayırabileceğimiz bir zaman olmayabilir. Çocuğa yukarıda geçen bu konuşmanın ardından eğer yaşı kendi kendine uyanma sorumluluğunu almak için küçükse, “Anlıyorum, sabahları annen seni uyandırmadığı için

devamsızlık yapmışsın. Okula düzenli olarak gitmek senin yeni şeyler öğrenmen ve kendini geliştirmen için çok önemli. Umarım bir sonraki dönem daha az devamsızlık yaparsın.” diyebiliriz. Eğer çocuk bu sorumluluğu alabilecek yaşta ise, “Anlıyorum, sabahları annen seni uyandırmadığı için devamsızlık yapmışsın. Okula düzenli olarak gitmek senin yeni şeyler öğrenmen ve kendini geliştirmen için çok önemli. Ben bu sorunu çözmek için bir yöntem bulabileceğine inanıyorum. Örneğin, bir alarm kurabilir, gece erken bir saatte yatıp kendi kendine uyanmayı deneyebilirsin. Böylece okula düzenli olarak gidebilir, daha çok şey öğrenebilirsin.” diyebiliriz.

İkincisi, çocuk TTM’yi bir okul olarak görüyor hem de okula göre daha yakın başka bir okul olarak. Oysa ki burası bir okul değil. Dolayısıyla bunu çocuğa açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmek son derece önemli. Çocuk hepimizin yaşımıza uygun sorumluluklarımız olduğunu bilmeli ve okula gitmenin sorumluluklarının bir parçası olduğunu farkında olmalıdır. TTM’de katıldığı çalışmaların okul gibi sorumluluklarının bir parçası olmadığını, TTM’nin çocuklarla ve yetişkinlerle çalışmalar yapan bir yer olduğunu, okuldan farklı olduğunu vurgulamak doğru olacaktır. “TTM’de yaptığımız çalışmalara düzenli olarak gelmen çok güzel. Buraya gelip gelmemek senin seçimin. Buraya gelmeyi veya gelmemeyi seçebilirsin. Okula gitmek ise çocuk olarak senin sorumluluklarından biri. Bu seçim yapabileceğin bir konu değil. Kendini geliştirmek ve yeni şeyler öğrenmek için düzenli olarak okula gitmelisin” ifadeleri TTM’nin bir okul olmadığını ve okula gitmenin çocuk olarak bir sorumluluğu olduğunu anlamasına yardımcı olacaktır.

cevap 6.2

“Burayı bir okul gibi sevmen çok güzel... Ancak burası okulun yerini tutmaz. Burası, okuldaki çalışmalarınızda sizi desteklemek için var. Hem okula gider hem de buraya gelersen çok mutlu olurum. Eminim, okuldaki öğretmenlerin de seni çok özlüyordur.” diyerek hemen konuyu TTM yetkililerine bildirmek, TTM yetkililerinin de anne ve mümkünse babayla da görüşmesi ve neden uyanamadığını, evde başka bir sorun olup olmadığını öğrenmesi, gerekiyorsa sosyal hizmetlere bildirmesi gerekir.

Çocukların bir konuyu tartışmasını istediğinizde siz de onlarla birlikte oturun.

Çocukların olumsuz davranışlarına değil, olumlu yaklaşımlarına odaklanın. Bu sadece o gün derste üç kez bağırarak yerine bir kez bağırması demek olabilir. Bunu görüp mutlaka çocuğa iletin.

soru 7: Merkezde atölyelerden birinde Türkiyeli çocuklarla "akran şiddeti" konusu işleniyor. Suriyeli çocuklardan biri kapıyı açıyor ve sınıfa bakmak istiyor. Atölyedeki Türkiyeli çocuklar Suriyeli çocuğa laf atıp kendi aralarında gülüşüyor. Ne tepki veririz?

cevap 7.1

Sınıftaki çocukları o an susturacak bir cümle söylemek iyi olur: "Arkadaşlar ne yapıyorsunuz?" gibi. O anda "hoop" bile denebilir, yeter ki net bir tepki olsun. Bu durumu farkettiğinizi ve asla kabul etmeyeceğinizi belirten bir yüz ifadesi takınmak yerinde olacaktır.

Suriyeli çocuğa dönerek atölyeyi anlatmak iyi olur. Biz şu an şu konuyu çalışıyoruz (eğer gelebiliyorsa) eğer istersen sen de gelebilirsin demek, eğer ona uygun değilse, senin dersin şu zamanda, o zaman görüşürüz demek. Sonrasında çocuk içeri girse de girmese de bu konuyu mutlaka örnek olarak işlemek gerekir.

Şiddet türlerini anlatmak, zorbalığın, alay etmek ve karşımızdakinin hoşuna gitmeyen şeyi yapmanın da bir şiddet tipi olduğunu ve bunun hem bize hem karşımızdakine zarar verdiğini anlatmak, onların da yaşadıklarından örnekler vermesini sağlamak ama bu kısmı çocukları suçlamadan yapmak gerekir.

cevap 7.2

"Biz ne konuşmuştuk" deriz. Konuşulanlar ve olanlar arasındaki bağlantıyı kurmalarını sağlayacak sorular sorar ve somut örneklerle destekleriz.

"Suriyeli" çocuk için uygunsa, bu davranışlar karşısında ne hissettiğini paylaşması için ortam sağlarız. Bu, sınıfta konuşmak, mektup yazmak (o söyler, biz yazarız mesela), resim çizmek vb. olabilir.

Ayrıca belirtmeliyim ki akran şiddetini tek başına ele almak etkili olmuyor. Ayrımcılık, şiddetsiz iletişim konulu atölyelerle desteklemek gerekiyor.

cevap 7.3

Bu ve buna benzer vakalarda, sorunun doğasını anlayarak nasıl bir tepki vermenin doğru olabileceğini düşünmekle işe başlayabiliriz. Burada Türkiyeli çocuklar Suriyeli çocuğa laf atıp kendi aralarında gülüyorlar. Yani bir ayrımcılık yapıyorlar. Bu noktada hayatımızda başka hangi konularda da buna benzer ayrımcılıklarla karşılaştığımızı düşünebiliriz. Din, dil, mezhep, ırk, etnik köken, cinsiyet ve renk gibi farklılıklara bağlı olarak bireylerin ayrımcı tutumlara maruz kaldığını biliyoruz.

Ayrımcılık ve akran şiddeti birbiriyle oldukça ilişkili konular. Burada ve şimdi yaşanan bu olayı ayrımcılığa bağlı olarak ortaya çıkan bir akran şiddeti olarak çocuklarla paylaşmak yerinde olacaktır. Bu hangi davranışlarının akran şiddeti içerdiğini fark etmeleri için de güzel bir an olacaktır. Bu konuda o an kendimizi yeterli hissetmiyorsak bu TTM sorumluları ile paylaşılabilir. Bu ihtiyacın giderilmesi için yapılan tüm etkinliklerin içeriklerinin, akran şiddeti temasına değinilebilecek bir çerçevede zenginleştirilmesi için planlamalar yapılabilir.

soru 8: Atölyeden kurallara uymadığı için çıkartılmak istenen bir çocuk, gitmek istemediğini söylüyor. Ne yaparız?

cevap 8.1

Öncelikle atölyenin en başında grup kuralları belirlenirken (açık atölyeyse her atölye başında bu kuralların yeniden hatırlatılması gerekir) bazen öfkelenme, üzülmeye, aşırı hareket etme ihtiyacı gibi hislerimizin olabileceği ve bunun normal olduğu söylenebilir. Ancak böyle durumlarda bir süre sınıf dışına çıkarak sakinleşmelerinin ve durum üzerine ne yapabilecekleriyle ilgili düşünmelerinin istenebileceği de eklenmelidir. Bunun bir ceza olmadığı, sadece kendilerini daha iyi hissetmelerinin ve kimsenin zarar görmemesinin amaçlandığı somut örneklerle açıklanmalı. Düşünme alanı olarak sakin bir yer seçilmeli ve bir kişi de bu sürece eşlik etmeli.

Çocuğa doğrunun ne olduğunun söylenmesi yerine, sorular sorulmalı ve davranışlarıyla sonuçlar arasında ilişki kurması sağlanmaya çalışılmalı. Ancak bunun çocuğa özel ilgil gösterildiği

“Bugün daha az bağırdığın için daha güzel bir ders yaptık ve birbirimizi daha iyi anladık, teşekkürler.”

Bir konuyu anlatırken konuyu çocukların anlayıp anlamadığından emin olun. Kullandığını bazı sözcüklerin anlamını bilmiyor olabilirler. O nedenle daha net, daha basit olun.

bir zaman olması, çocuklar için cezbedici ve olumsuz davranışı tetikleyici de olabilir. Dolayısıyla eğer bir çözüme ulaşılmazsa bu davranışlarının bir sonucu olarak, kendisi dahil kimsenin zarar görmemesi için o atölyeye , uygun görülen süre boyunca katılmaması istenmeli.

Çocuğun sınıftan hiç bir şekilde çıkmayı kabul etmediği durumda çalışma durdurularak konu üzerine diğerlerinin duygu ve düşüncelerini paylaşmaları istenebilir. Ancak olumsuz davranış sergileyen çocuğun hor görülmesini, küçük düşürülmesini engellemek de önemli. Sonuç alınmıyorsa çalışma durdurulabilir. Atölye sonunda çocuğa bir sonraki atölyeye gelmemesi söylenir. Ancak bunu dışlayıcı bir tavırla söylememek, uzaklaştırıldığı sürenin sonunda onun katılımının tekrar görülmek istendiğini belirtmek önemli.

Ayrıca çocukla bir "toplantı" yapılarak bu davranışların nedeni ve sonuçları üzerine düşünmesini sağlamak ve olumsuz halin düzeltilmesi için ona nasıl destek olunabileceğini sormak da katkı sağlayacaktır. Gerekirse bir defter tutularak, her atölyenin sonunda çocuğa geribildirim –çocuğun durumuna göre yazılı ya da resimlerle- verilmeli. Bu geribildirimlerde sadece olumsuz odaklanmadan, küçük de olsa gelişmelere de vurgu yapmak gerekli.

cevap 8.2

Çocuk neden kurala uymuyor? Kurallar birlikte mi kondu? Uymayan çocuğun bu kurala onayı var mıydı? Eğer bu iki soruya evet diyorsak çocukla neden uymak istemediğini detaylı olarak konuşmak gerekir. Mümkünse bunu tüm grup birlikte yapmak da iyi olur. Çünkü kurallar değişebilir ve bir nedenle o kurala uymak o çocuk için uygun değilse, revize edilmesine imkan vermek gerekir.

Kurallara uymayanın atölyeden çıkması da bir kural mı? Bu kural da birlikte mi alındı? Çocuğun bundan haberi var mı? Önleme yaklaşımıyla, kuralların çocuklarla birlikte içermeci bir yöntemle konması gerekli. Yani sadece çoğunluk oyuyla değil azınlıkta kalanı da gözetecek bir sistem oluşturmak lazım. Aralıklı olarak kuralların üzerinden geçmek, çocuklarla nasıl gittiğini değerlendirmek de sıkışmaları ve bu tür karşılıklı gerilmeleri azaltabilir.

soru 9: Gönüllüsü olduğunuz bir atölyede çocuklar geçen hafta aynı atölyede yer alan gönüllü arkadaşınızdan şikayet edip onun hiçbir şeye izin vermediğini, sizi çok sevdiklerini ve bundan sonra sadece sizin gelmenizi istediklerini söylüyor.

cevap 9.1

Çocuklardan bir tanesinin başka bir gönüllü ya da kolaylaştırıcı için olumsuz bir geribildirim geldiğinde onun verdiği bu bilgiyi önemseyişinizi göstermek oldukça önemlidir. Aksi halde orada yaşadığı güvensizlik duygusu sizinle ilişkilendirirken de ortaya çıkabilir. Dolayısıyla gönüllünün bu konu ile ilgili konuşulacağı söylenmeli. Çocuğun bahsettiği gönüllüye bu bilginin iletilmesinin yanında geri dönüşün de çocuğa tekrar yapılması hesap verilebilirlik açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte çocukların sadece sizin gelmenize ilişkin talebinin pek mümkün olmayacağını, merkezdeki çalışmaların belli bir programla yürüdüğünü ve bu programa göre gönüllülerin çalışmalara katıldığını söylemek sağlıklı olabilir.

cevap 9.2

Bu sorunu çocukların problem çözme becerilerinin gelişimi için bir fırsat olarak kullanmak iyi olabilir. Çocuklara “Sizce sorun neydi? Bu sorunu çözmek için neler yapabilirsiniz?” gibi sorular sorarak yaşanan sıkıntıyı daha iyi anlamalarını ve bir çözüm üretmelerini destekleyebiliriz. Uygulanabilir bir çözüm önerisi gelmediği takdirde bu ve benzeri durumlarda “Çocuklar anladığım kadarıyla geçen hafta yaptığınız atölye sırasında hoşunuza gitmeyen, rahatsız olduğunuz şeyler olmuş. Bu çok normal. Bazen bir şeyler hoşumuza gitmeyebilir. Bunları söylediğiniz için teşekkür ederim fakat benimle paylaşmak sorununuzu çözmez. Buna benzer sorunlar yaşadığınızda atölye sorumlusu ile konuşabilir, hislerinizi onunla paylaşabilirsiniz. Ancak konuşarak birbirimizi daha iyi anlayabilir ve sorunlarımızı çözebiliriz.” diyerek bu soruna müdahale edebiliriz. Bu çözüme ek olarak, kendilerini güvende hissetmedikleri durumlarda başvuracakları kişiler ve yöntemleri de çocuklara anımsatmakta fayda vardır. TTM çocuk güvenliği politikası şikayet ve geri bildirim mekanizması çocuğa hatırlatılmalı, bilmiyorsa anlatılmalıdır.

Yetişkinler olarak birlikte yaptığınız etkinliklerde birbirinize cinsiyetçi davranmayın, cinsiyetçi dil kullanmayın, cinsiyetçi şaka yapmayın.

Sizin birbirinizle kurduğunuz eşit ve adil ilişkiye şahit olmaları, sizin onlara bir şeyler anlatmanızdan daha önemli. Çocuklar birbirlerine küfür ederlerse ya da aşağılayıcı espriler yaparlarsa hiçbir şekilde gülmeyin.

soru 10: Atölye bitince bir çocuk sizi çok sevdiğini, yeni açtığı Facebook hesabında hiç arkadaşı olmadığı için sizi arkadaş olarak eklemek istediğini söyledi. Bu arada herkes gittikten sonra bir başka çocuk bilekliğinizi ona hediye etmenizi istedi.

cevap 10

Burada çocukların karşısındaki konumumuzu dikkate almamız gerekiyor. Her ne kadar onlar bizi bu sıfatlarla çağırılsalar da bizler onların ağabeyi, ablası, dostu, öğretmeni, arkadaşı değiliz. Konumumuz kolaylaştırıcılık; bu yüzden özellikle kendimizle ilgili özel bilgileri veya bu bilgileri içeren sosyal medya hesaplarını paylaşmak bu konumun sınırını aştığımızı gösterebilir. Böyle bir durumda yalan söylememek, Facebook hesabımızın olduğunu ancak burada ekli olan kişilerin merkez dışından, sosyal hayatta görüştüğümüz insanlardan oluştuğunu söylemek bu sınırı aşmamak için işe yarayabilir. Eğer çocuklarla bir araya bir proje için geliniyorsa, projenin ismiyle bir hesap açılacağı ve oradan arkadaş olarak eklenebileceği söylenebilir. Ancak böyle bir stratejide de, çocuğa yönelik ihmal ya da istismar gibi bir durum olduğu takdirde gerekli mercilere bildirim yükümlülüğünün doğacağı unutulmamalıdır.

Merkezdeki konumumuzdan dolayı çocuklarla hediyeleşmek yine sınır aşımına sebebiyet verebilir. Böyle bir durumda açık olmak çok önemli. Merkeze kişisel eşyalarımızı paylaşmak için değil birlikte güzel vakit geçirmek için geldiğinizi, bu yüzden şahsınıza özel eşyalarınızı paylaşamayacağınızı söyleyebilirsiniz. Eğer böyle bir sorumluluğu almanız ve gerçekleştirmeniz mümkün ise, beraber bir bileklik üretme atölyesi yapıp herkesin birbirine ya da kendisine bileklik hediye edebileceğini dile getirebilirsiniz.

*Tarlabaşı Toplum Merkezi olarak, farklılıklarımızın bizi birleştirdiğine olan inancımız doğrultusunda; vaka analizi çalışmasında da farklı ekolleri temel alarak çalışan farklı uzmanların desteğini aldık. Bu bölümdeki cevaplar, Cem Demirayak, Ceren Suntekin, Ebru Ergün, Melike İşleyen ve Zeynep Kılıç tarafından verilmiştir.

Bu yayın
"Çocuk Güvenliği" projesi
kapsamında Hayata
Destek Derneği tarafından
finanse edilmektedir.
Bu proje Tarlabası
Toplumunu Destekleme
Derneği tarafından
yürütölmektedir.
Bu yayının içeriğinden
yalnızca hazırlayan
sorumlu olup herhangi bir
şekilde Hayata Destek'in
görüşlerini
yansıtmamaktadır.

Tarlabası Toplum Merkezi, 2006 yılından bu yana İstanbul'un çok boyutlu kırılğan bölgelerinden biri olan Tarlabası'nda yaşayanların güçlendirilmelerini, hakları ile ilgili farkındalık kazanmalarını ve bunları ifade edebilecekleri güvenli alanları oluşturmayı odağına alan faaliyetler yürütüyor.

Çok Güzel Atölye Kolaylaştırıcı Rehberi, 2019

TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ

iletisim@tarlabasi.org / +902122972305

Çukur Mahallesi Zerdali Sokak No.9 Tarlabası-Beyoğlu-İstanbul

